ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ ГАЗЕТАСИ

1974 ЙИЛ 1 ЯНВАРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ҚИШЛОҚ ҲАЁТИ

QiShLO'Q HAYO'Ti

1996 йил 9 январь СЕШАНБА № 2 (5.674) сотувда эркин нархда

ТАЪСИСЧИ — ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ВАЗИРЛИГИ

Қиш мавсуми чорвадорлар учун синов даври ҳисобланади. Етарлича озуқа жамғарилган, моллар рацион асосида озиқлантирилаётган ва меҳр билан парваришланаётган фермаларда мавсум яхши ўтади. Зангиота туманидаги «Баракат» хўжалиги чорвачиликка ихтисослашган бўлиб, бу ерда қишлов муваффақиятли ўтмоқда. Жамоа маҳсулот топшириш бўйича белгиланган режаларни уддалаб келаяпти.

Суратларда 1. Молларга озуқа берилаётган пайт. 2. Хўжалик раҳбари ўринбосари Ҳабибулла Холметов озуқа ташувчи Ҳусанбой Нуриддинов билан.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

ҚЎШ ХАБАР

ЭКИШ-ТИКИШГА ТАЙЁР

Андижон вилоятининг Олтинкўл туманидаги «Коммуна» жамоа хўжалигида техника баҳорда чигит экишга тахт қилиб қўйилди. Бу муҳим иш хўжаликда ўтган йиллагидан бир ярим ой олдин тугалланди. Йигирмата чопиқ трактори ва ўнта хайдов трактори, ўн бешта сеялка ҳамда экиш-тикиш мавсумида ишлатиладиган бошқа техника созлаб қўйилди.

Хўжаликда муҳим агротехника тадбири муваффақиятли амалга оширилди: баҳорда чигит экишга ажратилган 630 гектар ер гўнг, маъданий ўғит солиб ҳайдалди ва пуштага чигит экишга тайёрлаб қўйилди.

Жамоа хўжалигига 45 йилдан буён раислик қилаётган Мамажон ота Ҳамроевнинг фикрича, ерларни экишга барвақт тайёрлаб қўйиш мўл ҳосил олишни таъминлайди.

Ўтган йили жамоа хўжалиги туманда пахтадан энг юқори — гектаридан 45 центнердан ҳосил олди. Сиёсатхон Абдуллаева бошлиқ бригада аъзолари эса ҳосилдорликни 55 центнерга етказишга муваффақ бўлдилар.

Ҳозирги қиш кунларида хўжаликда ариқлар тозаланмоқда, далага маҳаллий ўғит чиқарилмоқда.

ТОМОРҚА — ҒАЛЛАЗОР

Ўзбекистон Республикаси Президентининг қишлоқ аҳли уй қуриши ва экин экиши учун ер участкаларини кенгайтириш тўғрисидаги фармони томорқаларни янада кенгайтиришга имкон берди. Бироқ кейинги пайтларда қишлоқ аҳолиси қишлоқ хўжалиги машиналаридан фойдаланиш, уруғлик топиш ва ҳосилни йиғиштириб олишда маълум қийинчиликларга дуч келмоқда. Бундан ташқари, ҳар ким ўзининг ерида ўз билганича, силос учун маккажўхоридан тортиб кўп йиллик экинларгача экишга ҳаракат қиларди.

Андижон вилоятининг Шаҳрихон туманидаги «Сардор» жамоа хўжалигида бу муаммонинг ечими топилди. Ўтган кузда қишлоқ аҳли билан маслаҳатлашиб, томорқани кенгайтириш учун ажратиб берилган ерлардан янгича фойдаланишга келишиб олинди. Уларни бирлаштирганда 27 гектар яхлит экинзор пайдо бўлди. Жамоа хўжалиги ўз ёнилғи-мойлаш материаллари, техникасидан фойдаланиб, ана шу майдонларга буғдойнинг серҳосил нави уруғини экди. Ҳосил етилгач, жамоа хўжалиги йиғим-терим техникаси билан буғдой ўриб-янчиб олинади. Қишлоқ аҳлига умумий ғаллазордан йиғиштириб олинган буғдой ва сомондан ўз улушини қоплаб олиш қолади, холос.

Бу тартиб икки томонлама фойдали. Одамлар анчагина маблағ ва қимматли вақтларини тежашади, хўжалик эса мавжуд техникадан унумли фойдаланади.

Жамоа хўжалигида тўртта тегирмон кеча-кундуз унум билан ишлаб, қишлоқ аҳлига хизмат қилмоқда.

(ЎзА).

Шартнома — муқаддас ҳужжат

ХЎЖАЛИКЛАР ВА ТАЙЁРЛОВ ТАШКИЛОТЛАРИ ЎРТАСИДА ШАРТНОМАЛАР ТУЗИШ БЎЙИЧА РЕСПУБЛИКА СЕМИНАР-КЕНГАШ ҚАТНАШЧИЛАРИНИНГ МУЛКЧИЛИКНИНГ БАРЧА ТУРИДАГИ МАҲСУЛОТ ЕТИШТИРУВЧИЛАРГА, ТАЙЁРЛОВ ВА САВДО ТАШКИЛОТЛАРИ ХОДИМЛАРИГА МУРОЖААТИ

Азиз қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари, фермерлар, эл-юрт дастурхони тўкин бўлишини таъмин қилаётган деҳқонлар ва чорводорлар! Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини харид қилувчилар, уларни ўз вақтида истеъмолчиларга етиб боришини таъминловчи тайёрлов ва савдо ташкилотлари ходимлари!

Мамлакатимиз Президенти И.Каримов Олий Мажлиснинг IV сессиясида барчамизга қарата: «...қишлоқда туб ислоҳотлар ўтказиш қишлоқ хўжалигини тараққий қилдириш, қишлоқ хўжалигида ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш Ўзбекистон иқтисодиётини ривожлантиришнинг асосий омили ва манбаидир. Бунинг учун эса қишлоқ хўжалиги билан боғлиқ бўлган барча муассаса ва ташкилотлар, барча фаолларимиз мана шу соҳадаги ислоҳотларни муваффақиятли амалга ошириш учун жон куйдириб, бор куч-ғайратларини ишга солишлари лозим», — деб яна бир бор таъкидладилар.

Бугун биз , республика семинари иштирокчилари — вазирликлар, идоралар, «Узпахтасаноатсотиш», «Тайёрловсавдо», «Гўштсутсаноати», «Ўзбекистон дон маҳсулотлари» давлат корпорацияси, вилоят агросаноат уюшмалари, район агрофирмалари, маҳсулот тайёрлаш ва сифати инспекциялари, фермер, жамоа хўжаликлари раҳбарлари ҳурматли Президентимиз кўрсатмаларига амал қилиб, маҳсулот етиштирувчи ва уни сотиб олувчилар ўртасидаги шартномавий муносабатларга амал қилиш ва шу орқали бозор иқтисодиётига тезроқ ўтиш бўйича олдимизда турган вазифаларни муҳокама қилдик.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, шартнома асосида ишлаш, биринчидан, маҳсулот сифатини яхшилашга, унинг турлари кўпайишига ва керакли вақтда етказиб беришга ижобий таъсир қилса, иккинчидан етиштирилган маҳсулотларни ўз вақтида харид қилиниши ҳамда тўловларни ўз вақтида тўлашни таъминлайди.

Аммо ҳали ҳам шартномалар тузишда, унинг шартларини икки томон ўзаро келишиб олишда камчиликлар кўп, битимни вақтида бажармаётган, кўрсатилган маҳсулотнинг сифати ва ҳажмини таъмин қилмаётган жамоа, ширкат, деҳқон (фермер) хўжаликлари йўқ эмас. Шу боис топшириқлар бажарилмай қолаётган ҳоллар ҳам мавжуд.

Шу билан бирга деҳқон маҳсулотини, айниқса, сут, гўштни ўз вақтида олиб кетмаслик, олинганларига тўловларни тўламаётган ташкилотлар ҳам учраб турибди. Бундай ҳол жойларда ишни яхшилашга имконият бермаётир.

Биз, кенгаш қатнашчилари ушбу масалаларни кўриб чиқиб, барча маҳсулот етиштирувчилар ва уни харид қилувчиларга мурожаат қиламиз:

— маҳсулот етиштирувчилар ва уни харид қилувчилар, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ташкилотлар контрактация шартномаларини тузишда барча қонун-қоидага асослансинлар ва риоя қилсинлар;

— маҳсулот ишлаб чиқарувчилар унинг ҳажмини ва турларини шартномага асосан сифатли қилиб етиштиришни, ҳосилни нест-нобуд қилмасдан ўз вақтида йиғиштириб, харид қилувчилар ва истеъмолчиларга топширишни таъминласинлар;

— маҳсулот харид қилувчилар — «Уздонмаҳсулот» давлат корпорацияси, «Ўзпахтасаноатсотиш», «Узмевасабзавотузумсаноати», «Ўзгўштсутсаноат», «Узтайёрловсавдо» ва бошқа уюшма ва ташкилотлар маҳсулот етиштиришда унинг таннархини арзон бўлиши, уларни ўз навбатида эл дастурхонига арзон нархда етказиб беришга эришсинлар;

— молия ва солиқ ташкилотлари ходимлари бу борада маҳсулот етиштирувчилар ва уларни харид қилувчиларга мадад бериб, йўл-йўриқ кўрсатиб турсинлар;

— банк муассасалари шартномага кирувчи корхоналарнинг молиявий ва иқтисодий аҳволини яхшилаш, уларнинг такрор ишлаб чиқаришни таъминлашда масъулиятни ҳис этган ҳолда фаоллик кўрсатишларига ёрдамлашсин;

— юридик хизмат ходимлари шартномаларни ўз вақтида тўғри тузилишини таъминлаш, қонунийлик даражасини ошириш муҳим вазифа эканлигини ҳисобга олиб, шартнома тузишда ва унинг шартларини бажаришда қонунчиликнинг бузилмаслигини таъминласинлар;

— маҳсулотларни тайёрлаш ва сифати бўйича Давлат инспекциялари ходимлари шартнома мажбуриятларининг бажарилишини тўлиқ назорат этишда қонун устуворлигини таъминласинлар.

Шартномалар тузилишини вақтида амалга ошириш, унинг шартларини қонун асосида белгилаб олиш, маҳсулот етиштирувчиларга ўз вақтида аванс ва тўловларни бериб туриш Президентимиз томонидан қўйилган вазифаларнинг бажарилиши, маҳсулот ҳажмининг кўпайиши ва сифатининг яхшиланиши, эл дастурхонининг мўл-кўллигига эришиб, пировардида деҳқон бой бўлиши ва давлатимиз қудратининг ошишини таъминлайди. Бунга эришмоқ эса барчамизга фарз ва қарздир.

Мазкур ҳужжат 1995 йил 27 декабрь куни хўжаликлар ва тайёрлов ташкилотлари ўртасида шартномалар тузиш бўйича ўтказилган республика семинар-кенгашида қабул қилинган.

ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВ ТУРКМАНИСТОНГА ТАШРИФ БУЮРАДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Туркманистон Президенти Сапармурод Ниёзовнинг таклифига биноан 1996 йил 16 январда Туркманистонга амалий ташриф буюради.

Бўлажак ташриф чоғида икки мустақил давлат ўртасидаги ҳамкорликни янада ривожлантиришни таъминлайдиган бир қанча давлатлараро ва ҳукуматлараро шартномалар ҳамда битимларни имзолаш назарда тутилган.

Бўлажак ташриф кўп асрлик тарихи, анъаналари ва маънавий қадриятлари муштарак икки мамлакат халқлари ўртасидаги дўстлик, қардошлик муносабатларини, ўзаро фойдали ҳамкорликни янада ривожлантиришда муҳим омил бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

Р. ҲУСАНОВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ВАЗИРИ ВАЗИФАСИДАН ОЗОД ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Расулмат Ҳусанов бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалиги вазири вазифасидан озод қилинсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти

И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1996 йил 8 январь

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

М. ЖУМАНИЁЗОВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ВАЗИРИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Маркс Жуманиёзов Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалиги вазири этиб тайинлансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти

И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1996 йил 8 январь

МУКОФОТ ВА СОВҒАЛАР ТОПШИРИЛДИ

Жиззах вилояти ҳокимлигида Ўзбекистон Президенти фармонига биноан республикамиз мустақиллигининг 4 йиллиги муносабати билан орден ва медалларга сазовор бўлган бир гуруҳ фуқароларга мазкур мукофотларни топшириш маросими бўлди. Мукофотларни вилоят ҳокими А. Тошкенбоев топширди.

Шунингдек, вилоятдаги бир нечта боғча ва меҳрибонлик уйларида тарбияланаётган болаларга республика Президенти номидан янги йил совғалари топширилди.

(ЎзА).

ТЎРАҚЎРҒОН ТЕРМОСИ

ТЎРАҚЎРҒОН туманидаги «Наманганқишлоқмаш» акционерлик жамияти меҳнаткашлари ўзлари учун одатдан ташқари маҳсулотни ишлаб чиқаришни ўзлаштирдилар. Қишлоқ хўжалик техникасига эҳтиёт қисмлар тайёрлашга ихтисослашган корхона термос ишлаб чиқаришни йўлга қўйди.

Ҳозир бундай маҳсулот билан ҳеч кимни ҳайратга солиб бўлмасада, тўрақўрғонликлар термосга ҳам янгилик киритишди. Гап шундаки, термосдаги суюқликнинг дастлабки ҳароратини сақлаб турадиган колба бу ерда шишадан эмас, балки пластмассадан тайёрланмоқда.

Бу идишнинг мустаҳкамлиги ва ишончлигини оширибгина қолмай, балки ундаги суюқ озиқ-овқатнинг узоқ вақт сақланишини ҳам таъминлайди.

Бозор иқтисодиёти талаблари корхона ишчиларини янги даромад манбаларини излаб топишга мажбур қилмоқда. Шу боис корхонада термосдан ташқари, халқ истеъмоли молларининг бошқа турларини ишлаб чиқаришни ўзлаштириш режалаштирилмоқда.

(ЎзА).

Боболар удуми — ишнинг унуми

ШОЛИ ОРАСИГА СЕПИЛГАН БУҒДОЙ

Янгибозор туманидаги «Бўзқалъа» жамоа хўжалиги иқтисодий юксалиш йўлига ўтиб олди. Кичик корхоналар тобора кўпаяётгани, ерлардан унумли фойдаланишга эришилаётгани хўжалик даромадига барака киритмоқда. Жамоа хўжалигида ғишт заводи, гилам ва тикувчилик цехлари, консерва цехи, тандир ясовчи бригада, енгил машиналарга хизмат қиладиган 2 та пункт, 5 та кичик корхона, 3 та хусусий дўкон ижарачиларнинг оғирини енгиллаштирмоқда. Уларда 300 дан зиёд киши иш билан таъминланган. Қишлоқ бозорида ҳам тўкинлик.

Хўжаликка узоқ йиллар раҳбарлик қилган тажрибали, кекса мутахассис Хўжамурод ака Сафарниёзов издоши Отаназар Абдиримовнинг асосий эътибори далалан икки марта ҳосил олишга қаратилган. Тажриба тариқасида 80 гектар ғўза орасига «Ёнбош» навли кузги буғдой экилди ва ниҳоллар тўлиқ унлирилди.

Бу тажриба ўтган йил вилоятга ёйилди.

Республикамизнинг дон мустақиллигига эришишига баҳоли қудрат ҳисса қўшишга интилаётган жамоа хўжалиги аъзолари ўтган йили режадаги 400 гектар ўрнига 500 гектарга яқин ғўза орасига буғдой экдилар ва текис ниҳоллар олишга эришдилар.

Бунинг афзаллиги -очиқ (бўш) майдонга экишга нисбатан гектаридан 5 минг сўмга яқин иқтисод қилинди. Ерни суриш, оғир ва енгил мола босиш, чел олиш каби ҳаражатларга чек қўйилди.

Қалимда ота-боболаримиз ўзларининг кичик далаларида бир неча марта ҳосил олиш йўлларини билишган. Унутилган тажрибалардан бири шоли орасига кузги буғдой экиш эди. Ўша даврларда кичик шоли майдонларига буғдой уруғи сепилиб далалаги сув лойқалатиларди. Уруғ устига чўкинди ўтиргач, мўл ҳосил олинарди. Тадбиркор раис шу усулни катта майдонда қўллашга жазм қилди. Бунинг учун шолиси пишиб етилган 50 гектар майдон танланди. Сувни боғлаш олдидан қўл кучи билан буғдой уруғи сепилди ва тўлиқ кўкартириб олинди.

Уруғликдан ташқари, ҳар гектарга сарфланган харажат атиги 200 сўмни ташкил этди.

Кейинги икки йилда ғалла ўриш комбайнлари хўжаликда 6 тага етказилди. Хўжалик ҳисобидан 2 минг тонна сиғимли дон омбори қурилди. Олмонияда тайёрланган буғдой уруғини тозаловчи 2 та ускуна сотиб олинди. Шу ускуналар ёрдамида бошқа хўжаликларга ҳам уруғлик буғдойлари саралаб берилмоқда. «Бўзқалъа» жамоа хўжалиги муҳандис-техник ходимлари буғдой уруғи касалликларига қарши дориловчи ускуна ясадилар. Бу ерда Хоразм шароитида ғаллани экиш, суғориш, озиқлантириш, навларни танлаш бўйича республика «Ғалла» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси олимлари билан яқиндан ҳамкорлик қилинмоқда.

Т. Эшматов бошчилигидаги ижарачилар даласи пахта-буғдой шоли алмашлаб экишга тўла ўтказилди. Ўтган йил 56 гектар буғдойдан 40,5 центнер ва унинг ўрнига экилган тезпишар «Нукус-2» навли шолидан 42 центнер ҳосил олинди. Йилига бир гектар майдондан ундирилган дон ҳосили 82,5 центнерни ташкил этди. Шоли ва буғдойнинг ўзидан олинган даромад 12 миллион сўм атрофида бўлди.

— Ҳар бир инсон ҳаётда ўз устозидан ўрнак олади, — дейди Отаназар Абдиримов. — Ўзбекистон халқ депутати, Хоразм сув қурилиши тресди бошқарувчиси Йўлдош ака Худойбергановни ўз устозим деб биламан. Сув хўжалиги тизимида ишлаган кезларимда у кишидан етакчилик қилиш ҳадисини олдим ва қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришнинг асосий манбаи сув эканлиги қалбимдан мустаҳкам ўрин олди. Устознинг ўгитларини ишлаб чиқаришда қўлладим ва янглишмадим. Халқ хўжалигини ривожлантириш эса раҳбарлик қила билиш санъатига боғлиқлигини англадим.

Раисбуванинг режалари кўп. Ҳар қарич ердан унумли фойдаланиш, она заминдан йилига 2-3 марта ҳосил олиш йўлларини излаб топиш орқали ҳосилдорликни ошириш унинг дил муддаоси. Ўтган йил сув йўллари тартибга солиниб гидроиншоотлар қурилгани ва 17 та насос электрлаштирилгани ҳисобига 80 тонна атрофида ёнилғи тежалди. Харажатларни камайтириб ижарачилар иқтисодини бақувват қилишга интилаётган О. Абдиримовнинг хайрли ишларига ривож тилаймиз.

Фарҳод МУҲАММАДИЕВ, «Қишлоқ ҳаёти» мухбири.

1996й. 9 январь 2N.

ФЕРМЕР — МУЛКДОРЛАР СИНФИНИНГ ИСТИҚБОЛЛИ ВАКИЛИ

Ўзбекистон Олий Мажлиси IV сессиясида ўртага қўйилган долзарб масала

Мамлакатимиз Президенти Ислом Абдуғаниевич Каримов Ўзбекистон Олий Мажлисининг тўртинчи сессиясида сўзлаган нутқида мулкдорлар синфини шакллантиришнинг аҳамиятини алоҳида таъкидлаб, шу табақага мансуб одамлар туфайлигина жамиятда барқарорлик, фаровонлик, тараққиёт асоси қарор топишини уқтириб ўтди. Чиндан ҳам ҳаёт кўрсатаётганидек, ҳар қандай иқтисодий ривожланган мамлакатда ҳал қилувчи куч — ана шу мулкдорлар синфи ҳисобланади.

Мамлакатимизда фермерлар мулкдорлар синфининг истиқболли вакилларидир. Ҳукуматимиз, хусусан, Президентимиз фермер хўжаликларини ривожлантириш учун катта эътибор ва ғамхўрлик кўрсатиб келишмоқда. Вазирлар Маҳкамасининг «Республика чорвачилигида иқтисодий ислоҳотларни янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги, «Чорвачиликда ислоҳотларни такомиллаштириш ҳамда деҳқон (фермер) хўжаликлари ва хусусийлаштирилган фермалар манфаатларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги қарорлари шу фикр исботидир.

«Иқтисодий ислоҳотлар шароитида фермерлик ҳаракатини ривожлантириш ҳамда фермер хўжаликларида кредит-молиявий ишларни олиб бориш» мавзусида ўтказилган республика илмий-амалий анжуманининг ҳам аҳамияти катта бўлди. Қуйида юқори кўрсаткичларга эришаётган тадбиркорлар фаолияти, етакчи омиллар, ечимини кутаётган муаммолар хусусида ҳикоя қилинади.

МАҲСУЛОТНИ ЎЗИМИЗ ҚАЙТА ИШЛАБ, ЎЗИМИЗ СОТАМИЗ

О.ҲИКМАТОВ,
Олтиариқ туманидаги «Одилжон» фермер хўжалиги раҳбари

Тадбиркорларнинг ўз техникаси, дўкони, хизмат кўрсатиш устахонаси, кичик корхонаси катта наф келтирмоқда

Бозор, иқтисодий эркинлик ва бозор муносабатларини мулк эгалари пайдо бўлмасдан тасаввур қилиш мумкин эмас. Зеро, улар ўзига хос кишилар — мулк эгаларисиз амал қилолмайди. Республика Олий Мажлисининг IV сессияси ҳужжатларида таъкидланган ана шу сўзлар нақадар ҳаққоний эканлигини ҳаётнинг ўзи яққол тасдиқламоқда. Ривожланган мамлакатлар тажрибаси шуни кўрсатяптики, айни шу табақага мансуб одамлар туфайлигина жамиятда барқарорлик, фаровонлик, тараққиёт асоси қарор топаяпти. Мулк эгаси қўлидаги мулкни авайлаб асрайди. Маъмурчиликка ҳисса қўшиб, ўзи ҳам яхши яшай бошлаганлигини тўла ҳис қилгач бор имкониятни ишга солади.

Ихтисосим инженер-иқтисодчи. Фермерлик кони фойда эканлигига ишонч ҳосил қилиб оила аъзоларим билан тадбиркорлар сафига қўшилдим. Дастлаб 20 та қорамол сотиб олиб, бўшаб қолган молхонани ижарага беришларини сўрадик. Ойлар мобайнида кечаю кундуз қаттиқ ишладик. Сўмни сўмга уриштириб фойдани кўпайтириш пайида бўлдик. Қўлимиздан иш келишини кўрган жамоа хўжалиги раҳбарлари ихтиёримизга 50 сотих ер ажратиб беришди. Ҳашар йўли билан 70 бошга мўлжалланган молхонани қуриб битказдик. Сидқидил тер тўккан, мақсад сари дадил интилган албатта муродига етаркан. 1995 йилга келиб, қарамоғимизда 85 қорамол, 20 та қўй ва отлар бор эди. Фермер нияти битта — эл маъмурчилигига муносиб улуш қўшиш. Албатта дастурхонимиз тўкин-сочин бўлди. Ортиқча маҳсулотни сотиб яхшигина даромад ола бошладик. Беш йил ичида иккита трактор, КамАЗ, қўшимча техника воситалари, кичик юк машинаси, «Москвич» автомашинаси сотиб олишга муваффақ бўлдик. Маҳсулотларимизни ўзимиз сотишимиз учун дўкон қуриб ишга туширдик. Эндиликда техник хизмат кўрсатиш устахонасига ҳам эгамиз. 1995 йилда 120 бош қорамолни бўрдоқига боқишга мўлжалланган комплекс қурилишини бошладик. Асл тадбиркор узоқни кўзлайди деганларидек, Фарғона миллий банкидан кредит олиб Исроилнинг «Эйнаб» фирмаси билан шартнома туздик. Ният бир кеча-кундузда икки тонна сутни қайта ишлайдиган кичик корхона қурилишини тезроқ туғаллаш. Кўриниб турибдики, агар тадбиркорни барча қўллаб-қувватласа, унумли ишлаши учун имконият яратса, эзгу ниятлар рўёбга чиқади. Шахсий хўжаликдан барча манфаатдор бўлади.

МУЛКИМИЗ — ФАРОВОНЛИК МАНБАИ

А. ФАЙЗИЕВ,
Усмон Юсупов туманидаги «ФАМ» фермер хўжалиги раҳбари

Хўжалик аъзолари ғалла, пахта ва чорвачилик маҳсулотлари етиштиришда юқори кўрсаткичларга эришдилар.

Республика Олий Мажлисининг IY сессияси материалларини зўр қизиқиш, манфаатдорлик билан ўқиб-ўрганиб чиқдим. Одил Президентимизнинг қимматли фикр-мулоҳазалари руҳимизни кўтариб, келажакка бўлган ишончимизни янада мустаҳкамлади. Айни пайтда камчиликлар, ечимини кутаётган муаммоларни равшанроқ илғаб олишимизга кўмаклашди: Чинданам таъкидланганидек, қишлоқда туб ислоҳотлар ўтказиш қишлоқ хўжалигида ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш, мамлакат иқтисодиётини ривожлантиришнинг асосий манбаидир.

Бозор муносабатларига ўтиш ҳеч қачон осон, чигалсиз, ижтимоий қийинчиликларсиз кечмайди. Буни барчамиз тўғри англай билишимиз керак. Давлатимиз мураккаб шароитни ҳисобга олиб ноз-неъмат бунёдкорини иложи борича қўллаб-қувватламоқда. Мамлакат Президентининг деҳқон (фермер) хўжаликларини тузиш ва уни қўллаб-қувватлаш тўғрисидаги фармони оиламиз қаддини тиклади, яхши тадбиркор бўлиб шаклланиш имконини берди.

Деҳқон фарзанди учун ернинг умри зое ўтаётганлигини кўришдан оғирроқ азоб йўқ. Бир вақтлар барча имконият бўла туриб жамоа хўжалигимизда тузукроқ хирмон кўтарилмасди. Мулк ўз эгасини топа бошлагач, ихтиёримизга 20 гектар ер беришди. Ҳар қарич заминни меҳру муҳаббат билан ардоқладик. Кузда яхшилаб шудгорлаб, маҳаллий ўғитга тўйинтирдик. Биринчи йилиёқ ҳар гектар ердан 42,5 центнердан дон йиғиштириб олдик. Вазирлар Маҳкамасининг қарорига асосан ёнилғи-мойлаш материаллари, «Тадбиркорбанк»дан имтиёзли қарзлар берилди. Ана шу маблағга чорва моллари сотиб олдик. Вақт билан ҳисоблашмай ишладик. Экинлар тури кўпайди. Пахтадан гектарига 48 центнердан хирмон кўтардик. Умумий даромадимиз 2 миллион сўмга етди. Бола-чақам билан қанчалик руҳланганимни билсангиз эди. Яхши ишлаб, яхши яшаш мумкинлигига барча ишонди. Ажойиб молхона қурдик, техника воситалари, эҳтиёт қисмлар сотиб олдик. Бундан ташқари 4,5 тонна пахта ёғи, 17 тонна кунжара, 17 тонна шелухали ҳам бўлдик.

Ўтган йили еримиз 35 гектарга етди. Ғалла, пахта, бедадан юқори ҳосил олдик. Истеъмолчиларга 10 тонна гўшт, 15 тонна сут етказиб бердик. Ҳозирда ихтиёримизда 2 та трактор, битта пахта териш машинаси, бир нечта плуг, прицеп, сеялкалар бор. 50 та қорамол, 650 та қўй-эчки, битта от ва туяни меҳр билан парваришлаяпмиз. Буларнинг ҳаммаси ҳаётбахш фармонлар шарофати, иқтисодий ислоҳот самарасидир. Ҳа, мулкимиз фаровонлик манбаидир.

АСЛ ТАДБИРКОРЛАРНИ ТАЙЁРЛАЙМИЗ

К. ИЛЁСОВ,
Қўрғонтепа қишлоқ хўжалик техникуми раҳбари

Деҳқон (фермер) хўжаликларида фаолият юритаётган кишилар билимли, ташкилотчи, илғорлар тажрибасини пухта ўзлаштирган, бир сўмни қаердан олиб қаерга сарфлашни биладиган кишилар бўлиши керак. Акс ҳолда хўжалик инқирозга юз тутиши мумкин. Техникумимиз 1993 йилдан бошлаб асл фермерлар тайёрлаш ишига муносиб ҳисса қўшиб келмоқда. Ўқув режаси республика Қишлоқ хўжалик вазирлиги томонидан тасдиқланган бўлиб, у амалиётда ўзини оқламоқда. Машғулотлар икки босқичда олиб боriляпти. Бир йилу олти ой ўқийдиганларга давлат имтиҳонларидан кейин «Қишлоқ хўжалиги фермери» деган махсус маълумотли мутахассис эканлигини тасдиқловчи диплом берилади.

Техникумда назарий ва амалий машғулотларни ўтказиш учун махсус жиҳозланган лабораториялар мавжуд. Маҳсулот таркибини анализ қилиш, ҳайвонлар анатомиясини ўрганиш, фермерлик ишларини компьютерлаштириш хоналари мавжуд. 20 гектарлик ўқув-тажриба участкаси, коллекция даласи, фермер ҳовлиси, ўқув-трактор паркининг малакали мутахассислар тайёрлашдаги роли катта. Илм масканига яқин жойлардаги тадбиркорлар фаолияти билан яқиндан танишилаётганлиги ҳам қувончли самаралар бермоқда.

Йил сайин кўплаб ноз-неъмат тортиқ этаётганлар сафида асл фермерлар кўпайиб бораётганлиги ҳаёт қонунидир. Бунда бизнинг ҳам озмикўпми ҳиссамиз бор.

БИЗНЕС РЕЖА НИМА?

Ф. НАЗАРОВА,
республика Қишлоқ хўжалик вазирлиги ўқув юртлари ва кадрлар малакасини ошириш бош бошқармаси бошлиғи

Ҳукуматимиз фермер хўжаликларини ривожлантиришга катта эътибор бериб келмоқда. Шу мақсадда ҳаётбахш фармонлар, қонунлар, йўриқномалар қабул қилинган. Бироқ шундай бўлса-да, фермер хўжаликларини зарур техника воситалари билан тўла таъминлаш, банк муассасаларида ҳисоб-китоб рақамларини очиш, маҳсулот учун тўланадиган ҳақнинг ўз вақтида келиб тушишини таъминлаш, кредит олиш ҳамда четга маҳсулот чиқариш, мутахассислар тайёрлаш каби муҳим омилларнинг муваффақиятли йўлга қўйилиши учун ҳали кўп иш қилиш керак.

Тадбиркорлар фаолиятини юксак даражада тараққий эттиришнинг яна бир йўли «Бизнес-режа» асосида ишлаб чиқаришни ташкил этишдир. Бизнес-режа нима? Бу янги ишлаб чиқариш муносабатларига асосланган ҳолда маҳсулот етиштиришни ташкил этиш бўйича аниқ ғоялар, тадбиркорлик фаолиятини асословчи, хўжалик истиқболини белгиловчи барча ҳисоб-китоблар мажмуининг йиғма ҳолдаги кўринишидир. У фермер стратегияси, маркетинг ва режалаштириш бўйича, шунингдек олдига қўйган ниятига мувофиқ равишда амалга оширилиши лозим бўлган ташкилий тузилишдаги ўзгартиришлар хусусидаги умумий маълумот, тушунча берувчи ҳужжатдир.

Жаҳон тажрибаси шундан далолат бермоқдаки, бизнес-режаси бўлмаган корхона, хўжалик билан чет эллик ишбилармон ҳамкорлик қилмайди. Бизнес-режанинг тўлиқ бўлмаган тузилиши қуйидагича бўлиши мумкин. 1. Фаолият тўғрисида асосий қоидалар. 2. Маҳсулот тавсифномаси. 3. Маҳсулотни сотиш бозори. 4. Инвестиция. 5. Яқин йиллардаги молиявий натижалар.

Кузатишлар шуни кўрсатдики, кўпгина деҳқон (фермер) хўжаликларининг раҳбарлари ҳали маркетинг, банк фаолияти, кредит, солиқ, инвестиция ва реклама соҳасида етарли билим ва тушунчага эга эмаслар. Шу боисдан вазирлигимиз кадрлар малакасини ошириш, уларни қайта ўқишини ташкил этиш, илғорлар тажрибасини кенг оммалаштиришга алоҳида эътибор бермоқда.

- Аҳолига гўшт ва парранда маҳсулотлари етказиб беришда Янгийўлдаги «Семург» савдо ишлаб чиқариш бирлашмаси муносиб ҳисса қўшиб келмоқда. Жамоа ўтган йили сентябрь ойида ёрдамчи хўжалик даражасида фермер хўжалиги ташкил қилган эди. Ҳозир у ерда 260 бош чўчқа, 10 бош сигир, 500 та ўрдак парвариш қилиняпти. Йил охиригача жониворларнинг сонини яна кўпайтириш мўлжалланмоқда. Кузда бир неча ўн гектарга буғдой, арпа, беда экилди. Хўжалик ён-атрофига терак ва манзарали дарахтлар ўтказилган. Жамоа ерларни ишлаш, шудгор қилиш учун ўз техникасига эга.

Суратларда: 1. Фермер хўжалиги бошқарувчиси Абдуманнон Бадиров ўрдак боқувчи Раҳматилла Одилов билан. 2. Фермер хўжалигидаги ўрдаклар.
Х. МИРЗАКАРИМОВ олган суратлар.

ОИЛА ДАРОМАДИ 320 МИНГ СЎМ

К. ТОШХЎЖАЕВ,
Пахтаобод туманидаги «Миришкор» деҳқон (фермер) хўжалиги раҳбари

Кузатиб қолган йилимиз биз учун қувончли, баракали бўлди. Мамлакат ўтиш даври синовларига бардош бериб, уларни мардона босиб ўтди. Ҳаётни кузатиб ўзимча шундай хулосага келдим: энг оғир қийинчиликлар ортда қолди. 1996 йил Президентимиз таъкидлаганидек, Худо хоҳласа фаровонлик йили бўлади. Бунинг учун ҳар бир соҳа кишиси зўр омилкорлик, тадбиркорлик, ташаббускорлик кўрсатиши лозим.

Иқтисодий ислоҳотлар жараёни қанчалик муваффақиятли, самарали кечса, биз шунчалик яхши яшай бошлаймиз. Фермерлар хайрли ишга муносиб улуш қўшишяпти. Ишнинг муваффақияти аввало масъулиятни чуқур ҳис қилган ҳолда, ихлос ва иштиёқ билан иш юритишдадир. Биз узоқ йиллар ерга зор бўлиб яшадик. Мустақиллик туфайли орзумизга эришдик. Фермерлар сафига қўшилган йилимиз оила аъзоларим, ҳал қилувчи дамларда эса қариндошлар билан сидқидил ишладик. Биринчи йилиёқ ерни эъзозлаб, экинларга қалб қўрини бахшида этиб юқори кўрсаткичга эришиш мумкинлигини исботладик. «Коммуна» жамоа хўжалигимизга нисбатан гектаридан 5,5 центнердан кўп пахта ҳосили йиғиштириб олдик. 3,5 тонна толани эркин нархда сотдик. Қўшимча маҳсулот — пахта ёғи, кунжара ва шелухани ҳам ўз ихтиёримизга беришди. 1994 йилда оилавий даромадимиз 250 минг сўмни ташкил этди.

Меҳнатнинг самарасини кўриш, моддий манфаатдорлик деҳқонни руҳлантиради. Ўтган йили мавжуд имкониятлардан унумли фойдаланиб, пахтачиликда гектар ҳосилдорлигини 40 центнердан оширдик. Оиламиз даромади 320 минг сўм бўлди. Энди янги трактор, автомашина, эҳтиёт қисмлар сотиб олиш ниятида юрибмиз.

МУХБИР ШАРҲИ

Фермерлар мулкдорлар синфининг истиқболли вакили. Улар эл маъмурчилигига муносиб ҳисса қўшаётган фидойилардир. Республикада фаолият юритаётган деҳқон (фермер) хўжаликлари 1995 йилнинг 1 ноябригача 112,3 минг тонна дон, 8033 тонна картошка, 48.306 тонна сабзавот, 28.853 тонна полиз маҳсулотлари ва 16.893 тонна узум етиштирдилар. Бу 1994 йилнинг шу даврига нисбатан анча кўпдир. Ғиждувон туманидаги Рустам Пайзиев, Чортоқдаги Нуъмон Темиров, Жарқўрғон туманидаги Жовли Шарипов ўртоқлар бошлиқ тадбиркорлар юқори кўрсаткичга эришдилар. Жумладан, Р. Пайзиев оила аъзолари билан 200 тоннадан ортиқ сут, 10 тоннадан ортиқ гўшт етиштирди.

Мамлакатдаги мавжуд 1423та хусусийлаштирилган фермадан ҳозирча 10 фоизигина иш фаолиятларини яхшилаб, юқори самадорликка эришдилар. Аммо Навоий вилоятининг 61 та ана шундай фермаларида гўшт етиштириш 38 фоизга, сут 28 фоизга, ҳар сигирдан маҳсулот олиш 300 килограммга камайди. Самарқанд, Тошкент, Қорақалпоғистон Республикасида, Жиззах вилоятида ҳам бу борада жиддий камчиликларга йўл қўйилди.

Мамлакатда мулкни хусусийлаштириш, гўшт, сут маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш ҳамда чорва наслчилигини яхшилаш мақсадида Вазирлар Маҳкамасининг «Республика чорвачилигида иқтисодий ислоҳотларни янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори эълон қилинганди. Унга кўра 1993-1994 йилларда кам маҳсулот берадиган ва сигирлар маҳсулдорлиги 2 минг килограммдан паст бўлган 1.499 хўжаликдаги қорамолчилик фермалари жамоаларга хусусий мулк қилиб берилди. Хусусийлаштирилган фермалар озуқа етиштириши учун 194 минг гектар суғориладиган ерлар, чорвачилик фермаларининг асосий фондларини, янги техника, қурилиш материаллари, механизация воситалари ва наслдор моллар сотиб олиш учун 14,2 миллион сўмлик узоқ ва қисқа муддатли кредитлар берилди. Ғамхўрлик натижасида кўпчилик хусусийлаштирилган фермалар чорва бош сонларини кўпайтириб юксалиш сари қадам қўйдилар. Жумладан, Чиноз туманидаги Муқимий номли хусусийлаштирилган фермада бир йилнинг ўзида қорамоллар сони 20 фоизга, гўшт етиштириш 2,3 маротабага, сут 60 фоизга, сигирлар маҳсулдорлиги эса 1153 килограммга кўпайди. Сарф-харажат икки маротаба озайди. Пахтачи туманидаги «Улмас», Тошкент туманидаги «Келес», Хивадаги Мунис Хоразмий номли, Қизилтепадаги Ато номли янги шароитда иш юритаётган фермаларда ҳам қувончли натижалар қўлга киритилди.

Вазирлар Маҳкамасининг «Чорвачиликда хусусийлаштиришни давом эттириш ва хусусий тадбиркорликни қўллаб-қувватлаб чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори ҳам тадбиркорларга катта мадад бўлди. Унга мувофиқ Қорақалпоғистон Республикаси ва барча вилоятлар бўйича 560 га яқин хўжалик фермаси (238,1 мингта қорамол) кимошди савдоси орқали сотилди. Эътиборлиси шуки, ҳар бир фермани сотишдан хўжаликлар ўртача 1124 минг сўмдан фойда олишди . Мустақиллик шарофати туфайли хорижий давлатларда қўлланиладиган илғор технологияга асосланган юқори унумли, кам ёқилғи ва меҳнат кучини талаб этадиган техникаларни республика қишлоқ хўжалигига жорий этиш имконияти туғилди, зотли ва маҳсулдор чорва молларини олиб келишга шароит яратилди.

Республика Қишлоқ хўжалик вазирлиги АҚШ, Голландия, Германия, Франция, Венгрия ва бошқа ўнлаб ривожланган давлатлар ишбилармонлари, компаниялари билан мустаҳкам алоқа ўрнатиб ҳамкорликда иш олиб бормоқда. Буларнинг ҳаммаси мўл-кўлчилик ишига хизмат қилмоқда.

Мирғиёс ҚАЮМОВ,
«Қишлоқ ҳаёти» махсус мухбири.

Банк тизимида ислоҳот қандай бормоқда?

ДЕҲҚОН ХИЗМАТИДА

Пахтакорларга ўз вақтида ҳақ тўлаш, уларга банк хизмати кўрсатишни янада яхшилаш, йил давомида имтиёзли қарзлар бериш мақсадида ўтган йили Вазирлар Маҳкамасининг қарорига биноан республика ихтисослаштирилган акционерлик-тижорат «Пахта-Банк»и ташкил этилганди. Бу пахтачилик тармоғида хизмат қилаётганлар учун айни муддао бўлди. Айни пайтда юртимиз қишлоқ хўжалигининг етакчи тармоғи ҳисобланган пахтачиликка хизмат қилишга мўлжалланган ихтисослаштирилган мазкур банк ва унинг бўлимлари қай тартибда фаолият кўрсатаяпти? Уларнинг хизматидан деҳқоннинг кўнгли тўқми? Умуман, тармоқда пул-кредит сиёсатини амалга ошириши лозим бўлган ушбу муассасанинг юмушлари қандай ташкил этилган, деган саволлар билан Андижон вилоятида бўлдик.

Ўтган йили вилоят заршунослари мамлакатимизда биринчи бўлиб йиллик пахта тайёрлаш режасини уддалаган эдилар. Булоқбоши тумани ҳам бу борада яхши кўрсаткичга эришиб, режани ортиғи билан бажарди. Ҳосил йиғиб-териб олинганига ҳам икки ойдан ошди. Хўш, топшириқ бажарилди, белгиланганидан зиёд хом ашё давлат қабул пунктларига топширилди. Пахтакор меҳнат ҳақининг ҳаммасини олдими ёки унга иш ҳақи қай тартибда беріляпти? Биз ушбу саволлар билан ихтисослаштирилган-акционерлик-тижорат «Пахта-Банк»ининг Булоқбоши тумани бўлим бошқарувчиси Толибжон Ҳожиматовга мурожаат қилдик.

— Банкимиз қайтадан ташкил қилингандан кейин ишларимиз тубдан ўзгарди, — дейди Толибжон ака. — Туман деҳқонлари ўтган йили 10759 тонна оқ олтин тайёрлаб, йиллик режани ортиғи билан уддаладилар. Айтиш мумкинки, улар топширилган хом ашё учун иш ҳақининг қарийб 80 фоизини олишди. Қолган маблағ ҳам тез орада етказиб берилади. Бунинг учун барча чора-тадбирлар кўрилмоқда. Мутасадди ташкилот, корхоналар билан алоқа ўрнатилиб, хўжаликларнинг ҳисоб-рақамларига пул тушиши тезлаштириляпти. Умуман, давлат буюртмаси бўйича топширилган хом ашё учун туман хўжаликларига қарийб 65 миллион сўм берилиши лозим эди. Ҳозиргача шунинг 40 миллиондан ортиғи одамларнинг қўлига бориб тегди. Давлат буюртмасидан зиёд ҳосил учун эса хом ашё сотилгандан кейин пул берилади.

Вазирлар Маҳкамасининг қарори билан тармоққа хизмат кўрсатувчи банк ташкил этилгандан кейин туманда хўжаликларга хизмат кўрсатиш, мижозлар билан ишлашда бирмунча тадбирлар амалга оширилди. Буни ўтган йилги рақамлардан ҳам билиш мумкин. Масалан, пахтачиликка ихтисослашган саккизта жамоага 14 миллион 216 минг сўм ўша йил бошида тарқатилди. 23 миллион сўмлик қийматга эга бўлган вексел эса уларга зарур бўлган пайтларда берилди.

Хўжаликларга имтиёзли қарзлар бериш ҳам яхши йўлга қўйилган. Уларнинг йиллик фоизи бирмунча қисқартиришга эришилди. Бу зарур техника, эҳтиёт қисм, минерал ўғитлар учун сарфланди. Шу мақсадда ўтган йилнинг ўзидаёқ шу йўналишга 3 миллион сўм ажратилди. Яратилган бундай имкониятдан хўжаликлар мамнун.

Айниқса, пахта терими мавсумида теримчиларга иш ҳақини ўз вақтида бериб борилиши ҳосилни муддатида нест-нобуд қилмасдан йиғиштириб олинишига кўмак берди. Меҳнат ҳақи ҳар беш кунда бериб борилди. Биз пахтакорлар, мутахассислар, хўжалик раҳбарлари билан суҳбатлашиб, уларнинг банк хизматидан кўнгли тўқ эканлигининг шоҳиди бўлдик.

Банк тизимида ислоҳотлар изчил олиб борилаётганлигини туман бўлимида ҳам яққол сезиш мумкин. Кейинги пайтда мижозларга хизмат кўрсатиш яхшиланаётганлиги, иш жараёнлари замонавий компьютерлар ёрдамида олиб борилаётганлиги, пул ўтказиш бирмунча тезлашганлиги қувончлидир. Айни пайтда вилоятда корхонадан корхонага пул ўтказиш икки кунда, республика миқёсида эса уч кунда амалга оширилаяпти. Илгари бундай жараёнлар ойлаб чўзиларди.

Иш электрон тизим асосида ташкил қилинган. Ҳар бир мижоз ўзининг ҳисоб-рақамидаги маблағини ёки кредитор-дебитор қарзларини компьютер экранлари орқали бир зумда билиб олиши мумкин. Хуллас, банк ходими клавишни босиши билан мижознинг молиявий аҳволи экранга чиқади.

Банк тизимида ислоҳотларни жадаллаштириш, хизмат кўрсатишни янада яхшилаш, мижозларга жаҳон банклари даражасида хизмат кўрсатиш мақсадида жорий йилда ишни янада такомиллаштириб, уни локаль дастурга ўтказиш мўлжалланмоқда. Шунда кунига замонавий техника ёрдамида саккиз марта банклараро маълумот узатиш имконияти вужудга келади. Шу билан бирга алоқа ўрнатмоқчи бўлган ҳар бир мижознинг молиявий аҳволидан ҳам у қаерда бўлишидан қатъий назар, бир зумда маълумот олиш имкони туғилади.

Вазирлар Маҳкамасининг мазкур банкни ташкил қилиш тўғрисидаги қарорида хизмат кўрсатишни мижозларга янада яқинлаштириш мақсадида бевосита хўжаликларда мини банклар очиш тўғрисида сўз борганди. Туманда шундай банк фаолият кўрсатаяпти. У Андижон нефтчилар посёлкасида бўлиб, яқин-атрофдаги барча мижозларга хизмат кўрсатишга мўлжалланган.

Айни пайтда банк тизимида малакали, тажрибали кадрлар тақчиллиги сезилмоқда. Бундай муаммо туман бўлимида ҳам мавжуд. Маъмурият имкониятларидан тўлиқ фойдаланиб, ўз маблағи ҳисобига масалани ечмоқда. Ўтган йили икки киши малакасини оширди. Беш ходим ишдан ажралмаган ҳолда махсус ўқув юртида таҳсил олмоқда.

Дарҳақиқат, республика ихтисослаштирилган акционерлик-тижорат «Пахта-Банк»ининг Булоқбоши тумани бўлимида намунали ишлар амалга оширилмоқда. Лекин ҳали қилинадиган юмушлар кўп. Энг асосийси, деҳқонга етиштирган хом ашёси учун имкони бўлса олдиндан иш ҳақи тўлаш, унинг банк билан муносабатини янада яқинлаштириш, топган ортиқча даромадини банкка қўйиб, ундан фойда олишни йўлга қўйишни давр талаб қилмоқда. Бу борада банк тизимида ислоҳот бормоқда. Энг муҳими, уни ҳаётга татбиқ этишни жадаллаштириш зарур. Ана шунда деҳқон ўз меҳнатидан кўнгли янада тўқ бўлади.

Ҳ. КАРИМОВ,
«Қишлоқ ҳаёти» махсус мухбири.

ЕРНИ ТЕКИСЛАШ САМАРАСИ

Экин майдонларини текислаш ишлари деҳқончилик тадбирлари ичида алоҳида ўрин тутади, чунки суғорма деҳқончилик зоналарда экин майдонларини текислаш экинлардан юқори ҳосил олиш омилидир.

Табиийки, суғорма деҳқончилик майдонларида ерлардан фойдаланиш жараёнида тупроқнинг табиий чўкиши юз беради, экинларни суғориш ва қишлоқ хўжалик машиналари билан ишлаш натижасида эса даланинг сирти ўзгаради. Кўп йиллар давомида ўтказилган тадқиқот ишлари шуни кўрсатадики, Мирзачўл ҳудудидаги ерларда деҳқончилик қилинган биринчи даврларда экинзорларнинг тупроғи 5-10 см гача чўккан, бундай ҳол узоқ вақтларгача давом этган. Шу сабабдан бу зонадаги суғориладиган ерларда жорий текислаш ишлари мунтазам равишда ўтказилмоғи жоиз.

Мутахассислар эскидан суғориб келинаётган ерларнинг типография суратини олишган. Уларни ўрганиш шуни кўрсатадики, мазкур майдонларда 8—12 йиллар муқаддам ерлар тўла текисланган. Шу муддат охирига бориб микрорельефнинг нотекислиги 15—30 см га етган, бундай ерлар албатта текисланиши керак, акс ҳолда чигит экиш ва экин суғоришни сифатли ўтказиб бўлмайди.

Пахтакор районларда суғориладиган ерларни текислаш — мўл ҳосил омили. Энг муҳими, машиналар юқори унум билан ишлайди, деҳқончилик ишларининг сифати яхшиланади, суғоришда тупроқ бир текисда намланади. Сувчилар ва механизаторларга қулайлик туғилиб меҳнат унумдорлиги ортади. Буларнинг ҳаммаси қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг самарадорлигини оширишга ва экинлардан юқори ҳосил етиштиришга ёрдам беради. Шунинг учун суғориладиган районларда жорий ва эксплуатацион текислаш ишлари ўз вақтида ўтказиб турилиши шарт. Жорий текислаш — майдонларни ҳар йили чигит экиш олдидан ёппасига текислаш, демакдир. Тупроқнинг чўкиш даражасига қараб ҳар 3-4 йилда эксплуатацион текислаш ўтказиш муҳим аҳамиятга эга.

Тажрибадан аёнки, текисланмаган майдонлардаги эгатларга сув тарашда сувчининг бир сменадаги иш унумдорлиги 0,43—0,50 гектардан ошмайди, текисланган участкада эса 1,8—2,0 гектарни ташкил этади.

Яна муҳими, текисланган далаларнинг ҳамма жойида тупроқ бир вақтда етилади, қатор ораларини сифатли ишлаш имкони яратилади. Аммо текисланмаган далада пастқам ерларнинг тупроғи етилгунча даланинг бошқа жойлари қуриб қолади, натижада ерни культиватор бир хил чуқурликда юмшата олмайди. Ғўза қатор ораларини ишлашнинг 4-6 кунга кечикиши эса ҳосилдорликни 19—26 фоизга камайишига олиб келади. Текисланмаган ерларга берилган ўғитлардан самарали фойдаланиб бўлмайди.

Ўрта Осиёдаги суғориладиган майдонларнинг 67 фоизи шўрланган ва қисман шўрланган ерлардир. Ерларни текислаш тупроқ шўрланишининг олдини олишда ҳам муҳим аҳамиятга эга, чунки дала қанчалик текис бўлса, тупроқнинг шўри шунчалик яхши ювилади, сув сарфи нотекис ерлардагига нисбатан 2—2,5 баравар камаяди. Далани текислаш ер ости суви сатҳи кўтарилишининг олдини олади, ниҳоят, текис далада қишлоқ хўжалик машиналарининг юқори унум билан, сифатли ишлаши учун имкон яратилади.

Афсуски, кўп хўжаликларда экин майдонларининг сирти нотекис, ҳатто тўлқинсимон жойлар мавжуд. Булар экинлар ҳосилдорлиги камайишининг асосий сабабларидан биридир.

Далаларни текислашга сарфланадиган ҳаражатлар эса тезда қопланади. Қатор хўжаликларда ўтказилган тажрибалар пахта ҳосилдорлиги кўп жиҳатдан рельефга боғлиқ эканлигини тасдиқлади. Масалан, пастқам ерларда 4,2 центнердан, ўртача текисланган ерларда эса 17,7—26,1 центнердан ҳосил олинди. Бунга сабаб шуки, дўнг жойларга сув чиқмайди, бинобарин, тупроқ намланмайди, пастқам ерларда эса нам кўп тўпланади.

Мирзачўл шароитида ўтказилган тадбирларимиз шуни кўрсатадики, яхши текисланган далаларда ер ҳайдаш, бороналаш, экиш, культивация қилиш вақтида, шунингдек, ҳосилни йиғиб-териб олишда қишлоқ хўжалик машиналарининг иш унумдорлиги ортади, экинлар ҳосилдорлиги ошади. Шунингдек, бошқа кўрсаткичлар ҳам яхшиланади. Тажриба натижалари шуки, бир участкада П-2, 8А маркали текислагич ёрдамида ерлар суғориладиган йўналишда бурчакма-бурчак диагонал бўйича текисланди. У ерда гектаридан 28,8 центнер пахта етиштирилди. Иккинчи жойда эса майдон оддий ёғоч мола билан ва қисман кетмонда текисланди. Бу ернинг ҳар гектаридан 18,7 центнердан ҳосил олинди, холос. Учинчи участкада ерлар мутлақо текисланмади ва гектар атиги 9 центнердан ҳосил берди.

Ерларни текислаш пахта толаси сифатининг яхшиланишига катта таъсир кўрсатади. Тажрибаларга асосан текисланган ерларда бир дона кўсакнинг оғирлиги 6,3 грамм, 1000 дона чигитнинг оғирлиги 126,2 грамм, пахтаси эса аъло ва биринчи сорт, текисланмаган ерларда эса юқоридаги кўрсаткичлар 4,2—5,1 грамм, 107,7—111,9 грамм, сорти эса пастдир.

Ҳозирги вақтда суғориладиган деҳқончилик зонасида қишлоқ хўжалик экинларининг ривожи пастлиги ва суғориш даврида сув камчиллиги сезилмоқда. Экин майдонларини сув билан тўла таъминлаш учун ирригация қурилиши ишларига ва бошқа тадбирларга катта маблағ сарфланмоқда. Сув эса бебаҳо бойликдир. Агар барча хўжаликларда ерларни текислаш ишлари тўғри ташкил этилса, майдонларнинг мелиоратив ҳолати яхшиланиши билан бирга экинларни суғориш пайтида обиҳаётни тежаш имкони туғилади. Мирзачўл шароитида ўтказилган тажрибалар ерларни яхшилаб текислаш йўли билан ғўзаларга ўрта ҳисобда сарфланаётган сувнинг 37,5 процентидан 70 процентгача ва ундан ҳам ортиқроқ қисмини тежаб қолиш ва бу сув ҳисобига қўшимча майдонларни суғориш мумкинлигини кўрсатди. Сирдарё вилоятида эса текисланган бир гектар пахтазорни суғориш учун 1400 кубометр, текисланмаган бир гектар пахта майдонини суғориш учун 3000 кубометр сув сарфлангани маълум бўлди. Кўриниб турибдики, текисланмаган участкаларнинг гектарига 1600 кубометр қўшимча сув кетган.

Текисланган участкаларда ҳам, текисланмаган участкаларда ҳам экинларни суғориш учун муваққат ариқлар олинади. Чўл зонасидаги хўжаликларда ўтказилган тажрибалар текисланган майдонларда суғориш тармоқларининг узунлиги 1,9 баравар қисқарганлигини кўрсатади. Бир гектар текисланмаган ерни суғориш учун 75 метр узунликда муваққат ариқ тортилган бўлса, яхши текисланган ерларни суғориш учун 50 метр узунликдаги ариқ олинган. Суғориш тармоқларининг камайиши натижасида илгари ариқлар эгаллаб турган жойларга ҳам экин экиш имконияти туғилди. Шуни ҳам айтиш кераки, текисланмаган ерларда муваққат суғориш тармоқларини вужудга келтириш пайтида машиналарнинг унумдорлиги текисланган ерлардагига нисбатан камаяди ва меҳнат сарфи 35—40 фоизга кўпаяди.

Суғориладиган ерларда қуйидагиларни жорий этиш мақсадга мувофиқдир:

Таркиби ўртача ва оғир тупроқли далаларнинг бўйлами йўналишидаги нишаби 0,002—0,007 бўлиши, суғориш ариқлари қазиладиган ерларнинг кўндаланг йўналишидаги нишаби 0,003—0,004 дан ошмаслиги лозим. Суғориладиган экинзорлар юзининг текисланиш аниқлиги эса +- 5 см дан зиёд бўлмаслиги зарур.

Далани текислаётган вақтда тупроқнинг босилиб зичлашувига йўл қўймаслик керак, бунинг учун текислаш ишини тупроқ етилгандан кейин, яъни тупроқнинг намлиги 15—16 фоизга тушгач бошлаш ва далани бир ўтишда текислаш лозим.

Далани эксплуатацион текислаш вақтида баланд-пастликларнинг турига қараб П-2, 8А, П-4А, Д-719 (ДЗ-602) ва ППА-3,1 маркали ер текислагич машиналарини биринчи гал бурчакма-бурчак диагонал юришда ёки бир-бирини кесиб ўтадиган йўналишда, иккинчи марта эса суғориладиган йўналишда юргизиш лозим. Даланинг эни 100 м дан кам бўлган тақдирда машиналар даланинг бўйича юргизилиши жоиз.

Далаларни текислаш вақтида тупроқнинг юза қатлами қайта сурилади: дўнгликлар тупроғи қирқиб олиниб, ўйдим-чуқур жойларга тўкилади, натижада баъзи жойларда тупроқнинг пастки қатламлари очилиб, жойларда эса устки қатлам қалинлиги ортади. Текширишлар натижасида шу нарса аниқландики, тупроқ 10 см дан қалин қатлам тарзида қирқиб олинган ерларда қишлоқ хўжалик экинларининг ҳосилдорлиги бир оз камайиб кетади.

Нотекис майдонларда олинган пушталар, очилган эгатлар, шунингдек, трактор бурилган ва муваққат ариқлар текисланган жойларда ҳосил бўлган дўнгликлар учрайди. Ана шундай нотекис далалар икки даврада текисланади: биринчисида очилган эгатлар тўлдирилади, пушталар ва катта нотекисликлар ёткизилади. Бу ишлар грейдер типидаги ГН-2,8, ГН-4, КБН-0,35А ва грейдерлар Д-241, Д-20 БМ машиналар билан бажарилади. Ерларни ағдариб ҳайдаш натижасида ҳосил бўлган эгатларни бир текисда кўмиб чиқиш, дўнг ва ботиқ жойларни қолдирмаслик керак. Баъзи бир хўжаликларда дала нотекисликларини ишлаш қўлда кетмон билан бажарилади, бу вақтда бир гектар ерга камида 8—10 ишчи кучи сарфланади. Иккинчи даврада эса экиш олдидан даланинг ҳамма юзасини кафтдек ҳолга келтириш учун уни волокуш типидаги текислагичлар ПР-5, ВП-8, КЗУ-0,3В ва мала МВ-6,0 билан бажарилади.

Жорий текислаш ишларининг ўтказилиш муддатлари ғўзаларнинг ўсиш суръатига катта таъсир кўрсатади. Масалан, ҳайдалган ерларда ҳосил бўлган дўнг ва эгатларни текислаш ишлари тупроқ сернам вақтда ўтказилса, ғўзаларнинг ривожланиши кечикиб кетади, бинобарин, ҳосил камаяди. Ишчи қисмлари грейдер типида бўлган текисловчи машиналар дўнг жойлардаги намли тупроқ қатламини кесиб олганида ер анча зичлашади ва юзи силлиқ бўлиб қолади, бундай ер қуриганда сиртида қатқалоқ ҳосил бўлади ва у ўсимликнинг эркин ўсиб ривожланишига ҳалақит беради. Шунга кўра экинзорларни тупроқ обдон етилгач, яъни унинг намлик даражаси 15—16 фоизга бўлганда текислаш маъқул.

Юқоридаги тажриба ва таклифлар инобатга олиниб, ерларни текислаш, бороналаш ва чигит экишга соз тайёрласак, уруғликни ўз вақтида сифатли қилиб экиб олсак, худо хоҳласа, бу йил хирмонларимиз тоғўпар бўлажак.

М. АҲМАДЖОНОВ,
ЎзҚХФА академиги.

ЯНГИ СУТ ЗАВОДЛАРИ

ХОРАЗМ вилоятининг Хонқа туманидаги Сарпоён қишлоғида ҳар кеча-кундузда 5 тонна сутни қайта ишлаб берадиган корхона ишга тушди. Бу ерда тайёрланадиган сут маҳсулотлари туман аҳолисига, шунингдек вилоятнинг бошқа шаҳар ва манзиллари истеъмолчиларига етказиб берилади.

***

НАВБАҲОР туманидаги Й. Охунбобоев номли жамоа хўжалигининг «Пахтакор» фермер хўжалиги бошлиғи Н. Кўчқоров 1,5 миллион сўмга сутни қайта ишлайдиган завод сотиб олди. Хўжалик уни қуриш учун ер ажратиб берди. Фермернинг 30 дан ортиқ қорамоли бор, ўтган ойлар мобайнида у бир тоннага яқин гўшт, 25 тоннадан кўпроқ сут етиштирди. Сут заводини сотиб олишда фермерга вилоят Меҳнат биржаси молиявий ёрдам берди.

***

ФАРҒОНА вилоятининг Охунбобоев туманидаги «Чорвалор» фермер хўжалиги раҳбари Муътабар Маҳмудова Францияда фермер ва фермерчилик ишлари қандай йўлга қўйилгани билан танишиб қайтгач, маҳаллий фермерлар учун жамғарма ташкил этди. Жамғарма фермерларнинг маблағларини бир жойга тўплаб, уларга амалий ёрдам бериш имкониятини яратади.

АСАЛАРИЧИЛИК МУАММОЛАРИ

Йигирма йилдан зиёд вақтдан буён асаларичилик билан шуғулланаман. Ўтган йиллар мобайнида бу соҳада озми-кўпми тажриба орттирдим. Инсон учун бебаҳо неъмат — асал етиштиришни кўпайтириш, унга сарфланадиган харажатларни камайтириш йўллари устида кўп ўйлайман. Дарҳақиқат, соҳа олдидаги муаммоларни ҳал этмай туриб, кўзланган мақсадга эришиш мумкин эмас. Бугун ушбу камчиликлар хусусида фикр юритмоқчимиз.

Биринчи муаммо шундан иборатки, оддий рамкаларнинг етишмаслигидир. Оддийгина нарса, Уни ўрта мактаб устахонасида тайёрлаш мумкин. Ваҳоланки, асаларичилар уни Россия федерациясидан қиммат нархга олиб келишади. Бунинг устига йўл харажатлари қўшилиб, рамка жуда қимматга тушяпти. Иккинчидан, сим масаласи. У ҳам Россиядан келтирилади. Ўзимизнинг Тошкент кабел заводида чиқарилаётганига қараганда бир неча бор мустаҳкам. Асалари сақланадиган махсус қутилар ҳам четдан харид қилинади. «Мёд» фирмасида ишлаб чиқарилаётган қутиларнинг баҳоси 700-800 сўм атрофида, лекин эҳтиёжни қоплайдиган даражада тайёрланмаяпти. Сабаб ёғоч етишмайди. Мабодо ўзимизда керакли миқдорда қути ясаш имкони яратилганида айни муддао бўлур эди.

Шунингдек, асал солинадиган идиш, мумпарда каби буюмлар ҳам ниҳоятда танқиллиги ишимизга салбий таъсир кўрсатаётир. Етишмовчиликлар бартараф этилса юртимизда соҳани жадал ривожлантириш имконияти яратиларди.

Ҳозир бизда қишлоқ хўжалик ўсимликларини чанглатиш теплица хўжаликларида яхши йўлга қўйилмаган. Энтимологларга айтсангиз, ортиқча харажат деб аҳамият беришмайди. Хуллас, ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Баъзи жойларда кимёвий усулда чанглатилади. Бу ташқи муҳитга зиён келтирибгина қолмай етиштирилаётган ҳосилнинг сифатини бузади.

Хўжаликлардаги агрономлар бунга етарли аҳамият беришмайди. Ҳозирги шароитда янги пасека ташкил қилиш қийин, лекин пасека ташкил қилмай ҳам ихтисослашган асаларичилик хўжаликлари билан бир битимга келишса бўлади. Мутахассислар бунга яхши аҳамият беришлари керак. Афсуски, бу борадаги ишларимиз ҳам ўлда-жўлда.

Ойнаванд хўжаликларда қиш даврида чанглатувчи ҳашоратлар бўлмагани учун ҳосилдорлик камайиб кетади. Сўнг кимёвий чанглатиш усули қўлланилади. Бу мутахассис учун ҳам, маҳсулотни сотиб олаётган харидор учун ҳам зиён.

Бобокалонимиз Абу Али ибн Сино асалдан жуда кўп дори-дармонлар тайёрлаган. Замонавий тиббиётда ҳам ушбу маҳсулотдан кенг фойдаланилаётир. Масалан, асалари сутидан тайёрланган аралашмалар оғир операциядан кейин киши тез қувватга кириб кетишида жуда яхши таъсир этади.

Гул чанги бизда асосан фақат истеъмол учун ишлатилади, ундан кўп жойда қон-томир касалликлари, организмда модда алмашинуви, жигар хасталиги ва яна бир қанча касалликларни даволашда ишлатилади. Бундан ташқари гул чанги инсон организмидаги радио нуклеитларини ҳам йўқотишда қўлланилган ва яхши натижалар берган. Шу билан бирга ГФР, Франция, Болгарияда косметик мазлар тайёрланади. Биз эса ана шундай бебаҳо хом ашёни бекор қолиб кетаётганини ўйламаймиз. Уларни қайта ишлаш технологияси йўқ.

Серқуёш диёримизда селекция ишларини олиб бориш, уни йўлга қўйиш катта аҳамиятга эга. Республикада бу ишлар билан чорвачилик илмий-текшириш институтида бир лабораториян шуғулланар эди. У республикамиз асаларичилиги ривожига ҳеч қандай янгилик, фойда келтирмаяпти. Энди ишларни тубдан яхшилаш лозим. Шу илмий текшириш илмгоҳи қошида шароитга мослашган она ариларни етиштириш даркор. Айниқса, бизга мос «Итальянка» навини сунъий урчитишни йўлга қўйиш жоиз. Агарда юқорида тилга олинган вазифаларни қисқа муддатда адо этмасак соҳа 5-6 йилдан сўнг жуда оғир аҳволга тушиб қолиши мумкин.

Пўлат УМАРАЛИЕВ.

Президентимиз фармонларининг ҳаётий қудрати беқиёс. Бу муҳим ҳужжатларда аҳолига намунали хизмат кўрсатиш, қишлоқ ва шаҳар хонадонларини газ ва ичимлик суви билан таъминлаш долзарб вазифалардан бири сифатида белгиланган. Қашқадарё нефть-газ ишлаб чиқариш трестига қарашли материал-техник таъминот идорасининг Муборак участкаси ишчи-хизматчилари ана шу улуғ вазифадан келиб чиқиб, меҳнатда жонбозлик кўрсатишмоқда. Бу аҳлил жамоа меҳнат аҳли Муборак газни қайта ишлаш заводи, Шўртангаз, Аланг, Кўкдумалоқ газ конларини темир-бетон, бетон- ғишт билан таъминлашда зарбдорларча ишлашаяпти.

СУРАТДА : (чапдан-ўнгга) Муборак участкаси пайвандчилари Шамсиддин Мирзаев, Нуриддин Омонов ва прораб Эркин Каримовлар иш хусусида ўзаро маслаҳатлашмоқдалар.

З. РАҲМАТУЛЛАЕВ олган сурат.

ШОЛИДАН МОЙ ОЛИНДИ

Шоличилик Шарқда деҳқончиликнинг қадимий соҳаларидан ҳисобланади. Энг яхши ва тансиқ таомларда кўпинча гуруч ишлатилиши бунинг далилидир. Бироқ у тайёр маҳсулот ҳолида бизнинг қўлимизга етгунича бир қанча мураккаб қайта ишлаш жараёнларидан ўтади ва бунда, табиийки, маълум миқдорда чиқитлар пайдо бўлади. Ҳозиргача қалар шоли чиқитидан турли мақсадларда фойдаланилган. Масалан, Хитойда чиқитнинг 46 фоизидан ем, 32 фоизи ёнилғи, баъзи Шарқ мамлакатларида тўқимачилик ва пойабзал саноати хом ашёси, Японияда эса қурилиш материаллари тайёрланади.

Мамлакатимизда ҳам шолини бутун дунёдаги сингари чиқитсиз технология асосида ишлашига алоҳида эътибор берилмоқда. Самарқанд кооператив институти олимларининг тадқиқотлари шоли чиқити таркибида крахмал, B_2, B_6, PP витаминлари каби қимматли моддалар борлигини кўрсатди. Институт лабораториясида шоли чиқитидан биринчи марта мой олинди. Олимлар шоли чиқитидан самарали фойдаланиш бўйича тавсияларни ишлаб чиқишни галдаги муҳим вазифа деб ҳисоблашмоқда.

Р. ҚУРБОНОВ.

Ҳисоб-китобда гап кўп. Айниқса, ҳозирги бозор иқтисодиёти шароитида хўжаликларнинг иқтисодиётини мустаҳкамлашда, бу соҳада ишни тўғри ташкил этишда, маблағларни жой-жойига сарфлашда ва кирим-чиқим қилишда ҳисобчи мутахассисларнинг билими, иқтидори, тажрибаси ва тадбиркорлиги жуда қўл келади. Зеро, ҳисоб-китоб ишлари ғоят мураккаб, масъулиятли. Нуфузли жамоа ва ташкилотларнинг, меҳнат кишисининг манфаатдорлигини тўла таъминлаш ва ҳимоя қилишда ҳисобчи ҳалол ва инсофли, қолаверса, диёнатли бўлмоғи керак.

Пойтахт вилоятидаги «Иттифоқ» жамоа хўжалигининг ҳисобчиси Уразбай Сафарбоев жамоа ўртасида катта обрў-эътиборга эга. Боиси, у молия техникумини тугатгач, ўз мутахассислиги бўйича кўп йиллардан бери самарали меҳнат қилиб келаяпти.

СУРАТДА: ўз соҳасининг билимдони Ўразбай Сафарбоев.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

ШИРИНМИЯ ХОСИЯТИ

Ширинмия республикасимиз жанубий районларида, Озарбайжонда ҳамда Туркманистонда буян номи билан машҳур доривор ўсимлик. У дуккаклилар туркумига мансуб бўлиб, табиатда 13 тури ўсади, 5 тури эса глицирризин кислотасига бойлиги билан ажралиб туради. Ширинмия энг қимматбаҳо ва фойдали ҳисобланади. У Амударё, Сирдарё, Зарафшон дарёси бўйларида ва тўқайзорларда ҳамда зовурлар атрофларида ўсади. Сўнгги маълумотларда Қорақалпоғистон территориясида 16 минг гектар ширинмиязорлар борлиги кўрсатилган. Демак, бу ерда ўртача 60 минг тонна қуруқ вазндаги илдизпоя хом ашёларини олиш имкони бор. Хоразм вилоятида ҳам ширинмия ўсимлиги катта-катта майдонларни эгаллаган эди. Афсуски, сўнгги пайтларда бошқа қишлоқ хўжалик экин майдонларини кенгайтириш мақсадида ширинмиязорлар деярли йўқ бўлди. Натижада ҳозирги вақтда Сирдарё, Зарафшон ҳавзаларида, Фарғона водийси, Тошкент, Бухоро, Хоразм ва Самарқанд вилоятларида унча катта бўлмаган майдонлар ва зовур бўйларидагина қолган, холос. Эндиликда ширинмия майдонини ва ҳосилдорлигини сақлаш зарурияти вужудга келди. Мавжуд ширинмиязорларни муҳофаза қилишни давр тақозо қилмоқда.

Республикамизда мавжуд ширинмиязорлар уларнинг хом ашёсига бўлган кунлик эҳтиёжларининг 10 фоизини ҳам қондира олмайди. Қадимда бўлгани каби айни дамларда ҳам Хитой, Тибет, Юнон ва Ўрта осиёликлар ширинмиянинг дори-дармонлик хусусиятларидан халқ табобатда кенг фойдаланмоқдалар. Бундан ташқари ширинмия доришуносликда, озиқ-овқат саноатида, тамаки ишлаб чиқаришда, рангли металларни тозалаш жараёнида ҳам қўлланилмоқда. Халқаро бозорда унинг илдиз хом ашёсига бўлган талаб кун сайин ошиб бормоқда. Собиқ Иттифоқ даврида 80 фоиз тайёрланган ширинмия илдиз ва илдизпоя хом ашёлари дунёнинг турли мамлакатларига экспорт қилинар эди.

Ширинмиянинг илдизи таркибида глицирризин кислотаси, экстрактив моддалар, айниқса глюкоза, сахароза, крахмал, клечаткалар, флавоноидларнинг бирикмалари стероидлар, эфир мойлари, аскорбин кислотаси (С -витамини) оқсил ва бошқа моддалар бор. Қисқаси, унинг 43 фоизини умумий экстактив моддалар ташкил этади. Ширинмия илдиздаги глицирризин кислотаси ширинроқ ва тахирроқ таъмга эга, у қандга нисбатан 50 баробар кучлидир.

Ширинмия илдизи таркибида биологик фаол моддаларнинг кўплиги ва хилма-хиллиги ўсимликнинг шифобахшлик хусусиятларини оширади. Ундан тайёрланган дори-дармонлар билан шамоллаш, ошқозон ва ўн икки бармоқли ичак яралари, нафас қисиш, бўғма, ўпка, шиш ва бошқа касалликларни даволашда фойдаланса бўлади. У ҳайвонлар учун тўйимли хашак бўлиб, таркиби 0,40—0,45 озуқа бирлигига эгадир. Усимлик таркибида 11-18 фоиз протеин, 10-15 фоиз азотли оқсил, 3-9 фоиз ёғ моддаси мавжуд. Поясида кўп миқдорда дағал толалар бўлиб, улардан арқон ва қоплар тайёрлашда фойдаланса бўлади.

Ширинмияни хусусиятларидан яна бири шундаки: ўсиш жараёнида сизот сувларидан шимириб, уларни кўплаб буғлатади. Натижда сизот сувлар анча пастга тушади. Баланд. ва қалин ўсган сербарг поялари ҳамда новдалари билан ер устини тўлиқ қоплайди, тупроқнинг устки қисмидаги буғланишини камайтиради, шу сабабли унда янги шўрланиш камайиб, ернинг мелиоратив ҳолати яхшиланади. Ширинмия техник жиҳатдан 4 йилда етилади ва уни кавлаб, ўрнига пахта ва бошқа қишлоқ хўжалик экинлари экилганда ҳосилдорлик кескин кўпаяди. Махсус тажрибаларни кўрсатишича, пахта ҳосилдорлиги 7-8 центнерга тенг бўлган шўрхок ерларга ширинмия экилса 4-5 йилдан кейин қайта ғўза экилганда ҳосилдорлик 23-25 центнерга кўтарилганлиги аниқланди. Ширинмия-фреатофит (сувни севувчи) ўсимлик, сизот сувлари яқин бўлган ерларда ҳамда шўрхок майдонларда тез ўсади. Унинг яхши ривожланиши учун кўп миқдорда сув талаб қилади, аммо ширинмияни бақувват ва тез ўсадиган илдизлари иккинчи йилдаёқ сизот сувларига етиб боради ва яхши ўсади. Ўзбекистон шароитида суғориладиган ерлар пахта, беда, шоли ва бошқа қишлоқ хўжалик ўсимлилари билан банд бўлиши сабабли ширинмияни шўрхок ерларда ҳам ўстириб хом ашё олиш мумкин. Чунки ширинмия таркибида 1,5 фоиз сульфатли ва 0,8 фоизгача хлорли тузлар бор майдонларда ўстирилиб, ҳосилдорлиги юқори бўлиши аниқланди.

Илмгоҳимиз олимларининг Сирдарё ва Жиззах районларида кенг кўламда учрайдиган иккиламчи қайта шўрланган — тупроқ тузлари 1-3,5 фоизгача бўлган майдонларда олиб борилган тажрибаларнинг кўрсатишича, ўсимлик илдиз қаламчалари орқалди кўпайтирилганда ширинмия тупроқ шўрлиги 1,8 — 2,5 фоиз бўлган ерларда ҳам бемалол ўсиши ва табиий шароитдагига нисбатан 4-5 марта юқори (10-12 тонна) қуруқ вазнда илдизпоя ва илдиз ҳосил олиш мумкинлиги аниқланди. Бундан ташқари 4-5 йил давомида ширинмия тупроқ тузининг кучини бутунлай камайтириб, ҳосилдорлигини кўтаришга беқиёслиги ҳам олимлар томонидан таъкидланган.

Ширинмия шўрхок тупроқларда кучли мелиоратив эканлиги кузатилди. Бундай тупроқлар фақат Сирдарё, Жиззах вилоятлардагина эмас, балки Бухоро, Навоий, Хоразм, Қорақалпоғистон ва Фарғона водийсида ўн минглаб гектар ерларни ташкил этади. Ана шундай майдонларда ширинмия етиштирилса, ҳар гектар майдонда таркибида 8 фоиздан кам бўлмаган глицирризин кислотаси сақлайдиган 10-12 тонна қуруқ илдиз хом ашёси олиш мумкин. Шунингдек, ширинмия вегатациясининг иккинчи йилдан бошлаб ҳар бир гектар ердан таркибида 12 фоиз протеин бўлган оқсилга бой 80-100 тонна хашак йиғиб олса бўлади. Бу, албатта, ем-хашак танқис бўлган хўжаликларда чорвачиликни ривожлантиришда тўйимли озиқа сифатида қўл келади. Ҳозирги пайтда катта ва кичик фермер хўжаликларига ажратилган майдонларда пахта, беда, маккажўхори, лавлаги, ширинмияни қаламча усулда ўстириб юқори ҳосил олишлари мумкин. Ўша майдонларда иккинчи йилдан бошлаб моллар учун тўйимли оқсилга бой ем-хашак базасини ҳам яратиш мумкин.

Ширинмия илдиз ҳосили йиғиштирилиб олингандан сўнг, шу майдонларга бошқа экинлар экилганда мўл ҳосил олиш мумкинлиги аниқланди. Демак, алмашлаб экишнинг янги агротехник усули халқ хўжалигига жорий этилса минг-минг гектар шўрланган ерларни ўзлаштириш ва улардан унумли фойдаланиб юқори ва сифатли хом ашё маҳсулотларини олиш мумкин.

Ўзбекистон Фанлар академияси Ботаника илмгоҳининг эфир мойли, доривор ва бўёқли ўсимликлар лабораториясининг олимлари томонидан ширинмияни ўстириш, парваришлаш ҳамда етиштириш, касалликларга ва ҳашаротларга қарши курашиш ечимларига доир ишлар мукаммал ўрганилган ҳамда кўрсатмалар, тавсиялар, қўлланмалар тайёрланган. Агар бу ўсимликка қизиққан жамоа ходимлари, фермерлар, корхоналар бўлса марҳамат қилиб ҳамкорлик қилишга тайёрмиз. Мустақил Ўзбекистонимизнинг ижтимоий салоҳиятини юксалтиришда кўпроқ улушимизни қўшайлик.

Қ. ҲОЖИМАТОВ,
Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Ботаника илмгоҳи бўлим бошлиғи, Беруний номидаги давлат мукофотининг совриндори.
М. БАДАЛОВ,
биология фанлари номзоди.

САЛОМЛАШИШНИ БИЛАСИЗМИ?

Ассалому алайкум сўзи замирида шундай сеҳр борки, у нафақат инсонларни бир-бирига яқинлаштиради, балки битмаётган ишларни битириб, қонли урушларнинг олдини олади, бир сўз билан айтганда, халқларни дўст-иноқ, қону қариндош даражасига кўтаради. Шунинг учун ҳам бу улуғ сўз билан тонглар ёришиб, эзгу ишлар бошланади. Саломлашиш одамийликнинг кўрки ҳисобланиб, унда инсоннинг ички кечинмалари, хулқ-атвори, юксак маънавияти барқ уриб туради.

Саломлашишнинг биз, мусулмонларга хос бўлган қўл олиб кўришиш қадим ота-боболаримиздан мерос фазилат ҳисобланади. Олимларнинг таъкидлашича, унинг тарихи ибтидоий тузум даврига бориб тақалади. Ибтидоий одамлар бир-бирларига дуч келганларида: «Мана қўлимда тош йўқ, мен сени ўлдирмайман, сенга тинчлик истайман» деб қўлларини кўрсатишган. Қўл олиб саломлашиш шундан кейин дунёдаги кўпгина халқларга хос одат бўлиб, уларнинг турмуш тарзига сингиб кетган.

Буюк кучга эга бўлган саломлашиш хосиятини ҳаммамиз ҳам биламизми?

Биз, ўзбекларда, эрталаб туриб ювиниб, оиламиз аъзоларига салом бериш одатдир. Бобомерос бундай қадриятларга амал қиладиган оилалар кўп. Афсуски, баъзи хонадонларда бу қоидага риоя этилмайди. Бунда биз катталарнинг ҳам айбимиз бордек. Атрофдаги одамларнинг гап-сўзларига назар солсангиз, кўпчилик саломлашганда «ассалому алайкум» дейиш ўрнига «салом», «ассалом», «соламалайкум» дейдилар. «Ассалому алайкум» ўрнига «сомалайком» десак «сом» арабча «ўлим», «алайкум» «сизга» деган бўлар экан.

«Салом» сўзи арабча «салима» феълидан олинган бўлиб, «Саломатлик, тўкинчилик, хавф-хатарсизлик» каби маъноларни билдиради. Ана энди фикр қилайлик: биров сизга «сомалайкум» — «ўлим сенга» деса, сиз унга «ваалайкум ассалом» «сенга саломатлик, тинчлик» десангиз... «Наҳотки! Шуларни ҳисобга олсак саломни тўлиқ адо этиш лозимдир. Саломлашувчи киши «ассалому алайкум» дейиши ва унга жавоб берувчи «ваалайкум ассалом» деса тўлиқ салом адо бўлади.

Кейинги йилларда халқимизнинг маънавий қадриятлари тикланиб, миллий меросини ўрганишга катта эътибор берилмоқда. Бобомерос маънавият хазинаси эса фарзандларимиз тарбиясига нечоғли ҳисса қўшмоқдаки, бу ҳақда ҳар қанча сўзласак-да оз. Бўш вақтларимда мен ҳам ана шу хазинани бойитиш ниятида 1889 йилда нашр қилинган, 7 боб 28 фаслдан иборат «Китоб одоби ассолиҳин»дан иккинчи фасли ҳисобланган «Саломлашиш одоби»ни таржима қилдим. Бугун саломлашиш ҳақида ёзаётиб уни сизларнинг эътиборингизга ҳавола этиш нияти туғилди. Зеро, оталар сўзи — ақлнинг кўзи. Саломлашишни улардан ўрганайлик,.

Икки мўъмин бир-бирига қарши келсалар хоҳ ошно ва хоҳ ноошно салом бергайларки, салом бермак суннатдур, жавоби фарзи айндур.

Ўпишиб саломлашаётганда «ассалому алайкум» ёки «ассалому алайкум раҳматулло ва боракати» дегай, аммо, «ассалом», «алек» ёки «саломалайкум» демагай.

Саломлашганда иккала томон ҳам бир-бирини товушини эшитиши шарт. Агар икки киши бир вақтда бир-бирларига салом берсалар ҳар қайсига алоҳида жавоб лозимдур.

Агар бир киши жамоа ичига кириб қолса алоҳида кишини эътиборга олиб салом бермаслиги, балки барчага салом бериши керак, аммо бозорда бир кишини хос қилиб салом берса бўлади. Агар бир жамоа киши бир кишига салом берса жавоб салом ҳам ҳаммага қаратилиши керак. Бир кишини саломига жавоб берилса бошқаларни саломи жавобсиз қолган бўлуб фарз соқит бўлмас.

Салом берган вақтда бошини баланд қилмагай ва қўл ёки кифт билан ишора қилмагай.

Агар карга салом берилса ҳам товуш билан ва ҳам қўл билан ишорат қилгай.

Кар киши салом берса: жавобда ҳам талаффуз ва ҳам ишорат қилиниши керак.

Агар гунгга салом берилса гунг қўл бирла ишорат қилиб жавоб салом берса фарз соқит бўлади ва ниҳоят гунг салом берса жавобни тил билан қайтариш ва яна ишорат ҳам қилиниши лозимки, шундагина фарз соқит бўлади.

Улуғ кичикка, отлиқ пиёдага, юрувчи ўтирганга, оз кўпга салом бериши керак.

Бегона киши соҳибжамол хотунга (оиласидагилардан ташқари) салом бермаслиги ва у салом берса ҳам жавоб бермаслиги керак. Агар у соҳибжамол бўлмаса салом бериш ва у салом берса жавоб бериш лозимдур, Агар бир киши жамоли бегона хотун соҳибжамолларга салом берса ҳечқиси йўқ ва уларга жавоб лозимдур, Агар кўп киши бир бегона соҳибжамол хотунга салом берсалар ё бир бегона хотун бир жамоа эркакка салом берса, бу икки ҳолда ҳам жавоб лозимдур.

Агар бирор киши хат орқали салом йўлласа ҳам унга жавоб салом лозимдур, акс ҳолда жавоб саломининг фарзи бўйнида қарз бўлиб қолади.

Давон вақтида ҳам салом суннатдур ва жавоби ҳам лозимдур, уламолар қошларида.

Қуйидаги ҳолларда салом бериш ва унинг жавоби лозим эмас.

Ҳожатхонадаги кишига, ухлаётганларга, дуо ўқиётган кимсага, ҳаммомда ювинаётганда, оғизда таоми бор бўлуб, таом еб турганларга (агар оғзида таоми бўлмаса салом жоиз ва унинг жавоби ҳам лозимдур), никоҳ ўқиётган хатибга, азон айтаётган муаззинга, намоз ўқиб турган кишига, золиму кофирга салом бермаслик юқорида тилга олинган китобда айтилган.

Келинглар азизлар, саломимиз, хуш одоб-ахлоқимиз билан бир-биримизнинг кўнглимизга йўл топайлик. Дўсту биродар бўлиб мустақил юрт камоли учун камарбаста бўлайлик.

Наим НАБИЕВ,
кекса педагог.

Одоб — инсон зийнати

Нажмиддин Фаёзов ҳаётини таълим - тарбия ишларига,ёшларга илм беришдек шарафли меҳнатга бағишлаган фидойи кишилардан эди. Бугунги кунда у ишлаган Бука шаҳридаги 4-мактаб Нажмиддин Фаёзов номи билан аталаяпти.

374 нафар ўқувчи таълим олаётган бу илм масканида дарслар кабинет системасида олиб борилмоқда. Мактабда ўз соҳасининг билимдонлари, тажрибали ўқитувчилар кўпчиликни ташкил этади.

СУРАТДА: Олий тоифадаги рус тили ўқитувчиси Муборак Бўтаева, мактаб директори Ҳусниддин Қурбонкулов, меҳнат таълими ўқитувчиси Рустам Шодиевлар келгуси вазифалар ҳақида суҳбатлашмоқдалар.

Темур ҲАЙДАРОВ олган сурат.

ҲАР ТЎҒРИДА

Табиатда мавжуд ҳайвонлар ичида Жанубий Америкада яшовчи оҳу (антилопа) юқорига сакраш бўйича биринчи ўринни эгаллайди. Оғирлиги 10 килограмм, бўйи бир метрдан ошмайдиган бу жониворлар 7 метр баландликдаги қояларга бир сакрашда чиқа олади.

* * *

Учувчи балиқлар ҳам оҳулардан қолишмайди. Улар 200 метр узунликка учиши ва 6 метр баландликка сакраши мумкин.

Маданият янгиликлари

«ОЛТИН ЖЎЖА»

Чортоқдаги «Кулча» қўғирчоқ театри ижодий жамоаси Виктор Орлов қаламига мансуб «Олтин жўжа» қўғирчоқ спектаклини жажжи театр мухлисларига ҳадя этди. Эзгулик, яхшиликнинг ғалабаси ҳақидаги куй ва қўшиқлардан иборат эртак асарини режиссёр Азимжон Аминов саҳнага олиб чиққан.Асосий ролларни ҳаваскор артистлардан Турдиали Азизов, Оминахон Ботирова, Мавлудахон Мақсудовалар ижро этишган.

МАҚОМЧИЛАР ДАСТУРИ

Бухоро вилоят филармониясининг Ари Бобохонов раҳбарлик қилаётган «Мақомчилар» ансамбли ижодий жамоаси ХУШ асрнинг буюк намояндаси Моҳларойим-Нодирабегим ғазаллари билан айтиладиган «Эй сарви равон» деб номланган янги дастурни ҳавола этдилар. Ижодий жамоа мазкур концерт томошасини вилоят бўйлаб ўтказадиган сайёр сафарида ҳам намойиш этишни режалаштирган.

ВАТАН МАДҲИ

Бўз туман маданият уйининг «Хумо» ашула ва рақс ансамбли ижодий жамоаси «Бу менинг Ўзбекистоним» деб номланган адабий мусиқий дастурни намойиш этди. Мирали Мўминов саҳнага олиб чиққан дастурда она-Ватан, унинг бепоён ва гўзал гўшалари тараннум этилади. Ансамбль иштирокчиларидан Маҳбубахон Расулова, Дилфуза Акбарова, Фотима Мўминова, Гузалхон Расулова, Гулола Тошбоевалар Ватан мадҳини юксак маҳорат билан саҳнага олиб чиқишгани томошабинларга манзур бўлди.

Салоҳиддин СИРОЖИДДИНОВ.

ҲАМКОРЛИКДАН БАРЧА МАНФААТДОР

Тошкентдаги ташкилот билан ўзаро ҳамкорликни кенг йўлга қўйсангиз, икки томон катта манфаат кўради. Бу ташкилотдан қуйидагиларни сотиб олишингиз мумкин:

— ҳар дақиқада 916 айланма ҳаракатли 0,8 ва 1.1 кВт қувватли электродвигателлар;
— 1,7 КВтдан 55 кВттача қувватли электродвигателлар;
— Ярославль шаҳрида ишлаб чиқарилган 0,25 куб метр сиғимли бетон қоргичлар;
— ТДМ — 317 380, 220 вольт қувватли пайвандлаш трансформаторлари;
— Россияда ишлаб чиқарилган, томат пастаси, қиём, творог, кефир ва бошқа сут маҳсулотлар тайёрлашга мўлжалланган кўп профилли қурилмалар мажмуаси;
— сабзавот, меваларни ювиб, саралайдиган Россияда тайёрланган қурилмалар;
— кабель ва қувурларни кавшарлайдиган қурилмалар;
— алюмин прокати;
— телефон кабели;
— Россияда ишлаб чиқарилган ПП 600х75х305 ,ПП 500х32х305 50 А, ПП 500х32х305 25 А типидаги думалоқ қайроқлар.

МАЗКУР ТАШКИЛОТ ҚУЙИДАГИЛАРНИ СОТИБ ОЛАДИ:

— 20/1 типидаги калава;
— махсус кийим-бош;
— иш қўлқоплари;
— пахтали калта чопонлар;
— кўрпа-ёстиқ жилдлари ва ғилофлари мажмуаси;
— козеин.

Мулоқот учун телефонлар: 45-75-67, 45-75-58;
факс: 45-75-23.

Қутлаймиз!

Нишон пахта тозалаш заводи жамоаси корхонанинг моҳир ишчилари — Барот Алимов, Даврон Назаров, Шодмонқул Эгамназаров, Фотима Омоноваларни туғилган кунлари билан самимий табриклайди. Уларга узоқ умр, сиҳат-саломатлик, келгусидаги ишларига муваффақиятлар, хонадонларига тинчлик ва осойишталик тилайди.

Нишон пахта тозалаш заводи раҳбарияти, касаба уюшмаси қўмитаси.

ДИҚҚАТ, ОМОНАТЛАРНИНГ ЯНГИ ТУРЛАРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ БАНКИ ЭРКИН МУОМАЛАДАГИ ВАЛЮТАДА ЯНГИ ОМОНАТ ТУРЛАРИНИ ТАКЛИФ ЭТАДИ

Валюта омонатлари Ўзбекистон Республикаси фуқаролари томонидан, шунингдек, Ўзбекистон ҳудудида доимий равишда истиқомат қилувчи чет эл фуқаролари ҳамда фуқаролик ҳуқуқига эга бўлмаган шахслар томонидан ҳам очилиши мумкин.

«Талаб қилиб олинадиган» омонатларга йилига 2 фоиз, муддати камида 1 йил бўлган «муддатли» омонатларга эса 4 фоиз миқдорида эркин муомаладаги валютада даромад тўланади.

«Талаб қилиб олинадиган» омонатга камида 200 АҚШ долларига, «муддатли» омонат очишингиз учун эса 500 АҚШ долларига тенг миқдорда эркин муомаладаги валюта қўйилса ёки нақд пулсиз ўтказилса кифоя.

Тўлиқ маълумотларни Халқ банкининг исталган муассасасидан ёки қуйидаги телефонлар орқали олишингиз мумкин:
45-35-41, 33-51-95.

Халқ банки сизнинг хизматингизда
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ БАНКИ.

ЎЗБЕКИСТОН ИСТЕЪМОЛ БОЗОРИГА БУТУН ДУНЁ ОЗИҚ-ОВҚАТ МАҲСУЛОТЛАРИНИ УЗЛУКСИЗ ЕТКАЗУВЧИ

Besh-Yogoch
фирмаси

Республикамизнинг ҳар бир оиласига АВСТРАЛИЯ, ГОЛЛАНДИЯ, ФРАНЦИЯ, ИТАЛИЯ ва ПОЛЬШАда ишлаб чиқарилган

Uncle Ben`s
маҳсулотларининг ҳамма турини таклиф этади

Uncle Ben`s таомларини дастурхонингизда кўрганимиздан ғоят хурсандмиз!

Телефон рақамларимиз:
45-61-13,
45-82-93,
45-62-36.

ТОШКЕНТ ҚУРИЛИШ МАТЕРИАЛЛАРИ КОМБИНАТИ
АКЦИОНЕРЛИК ЖАМИЯТИ

2 ҚАВАТЛИ БИНОНИ МАЙДОНИ БИЛАН СОТАДИ

ЭСЛАТМА: Майдони 1-1,5 г.,
Бино Жанубий вокзал ёнида жойлашган.

Тел: (3712) 508-836, 509-294, 508-808, факс (3712) 508-926

ЛАК-БУЁҚ МАҲСУЛОТЛАРИ КЕРАКМИ? МАРҲАМАТ!

Тошкентдаги ташкилот нақд пулсиз ҳисоб-китоб қилиш йўли билан хилма хил лак-бўёқ маҳсулотларини
СОТИБ ОЛИШНИ ТАКЛИФ ЭТАДИ

Шунингдек, мазкур ташкилот қуйидагиларни
СОТИБ ОЛАДИ:

— 0,8—1,0 миллиметр қалинликдаги 08КП типидаги пўлат листлар;
— 0,25 —0,28 миллиметр қалинликдаги озиқ-овқат учун мўлжалланган оқ тунука;
— титан учун мўлжалланган кимёвий бирикма — двуокись;
— фтол ангидрид.

Мурожаат учун телефон: 44-26-52.

ТОШКЕНТ ҚУРИЛИШ МАТЕРИАЛЛАРИ КОМБИНАТИ
акционерлик жамияти

РАНГО-РАНГ, ТУРФА ХИЛ КАФЕЛЛАРИДАН
ташқари

• Дизель электростанцияси • Хашак майдалагич
• Кальцийланган сода • Подшипниклар • Тишли ремонлар

СОТАДИ

Тел: (3712) 508-836, 509-294, 508-808, факс (3712) 508-926

БАРДАМЛИК СИРИ

Бразилиялик шифокор П. Манчило Амазонканинг қуйи қисмида истиқомат қиладиган туб аҳоли турмушига оид кузатишларини эълон қилди. Индеецлардан бирортаси ҳам қон босими хасталиги билан оғримаслиги маълум бўлди. Тадқиқотчининг фикрича, бунинг боиси туб аҳоли кўкатлар ва балиқ маҳсулотларини кўпроқ истеъмол этишидадир. Айни чоғда бошқа бир муҳим ҳолатни ҳам таъкидламасдан бўлмайди.

Гап шундаки, кундалик турмушда оиланинг тинч-осойишталиги қатъий муҳофаза қилинади. Кимгадир чақаги тинмайдиган хотин тушиб қолса, қабила раҳбари ёки оқсоқоллар кенгаши уни одоблироқ бошқа аёлга алмаштиради. Жанжалкаш хотин эса фарзанд кўриш ҳуқуқидан маҳрум этилиб, кўча-кўйдаги ишларни бажариш зиммасига юкланади.

УСТАЗОДА

Ҳеч эсимдан чиқмайди. Бундан 14 йилларча муқаддам машҳур «Наманган сеҳргарлари» дорбозлар гуруҳимиз раҳбари полвон Неъматжон Маматов билан Анваржонни бир кўриб келиш учун Янгийўл шаҳрига йўл олдик. Йўлда ҳориб-чарчаб Анваржонларникига етиб борсак жим-житлик, фақат беш ёшлар чамасидаги полвонча бизни қарши олди. Уйга таклиф этиб, дастурхон ёзди, чой келтирди, қуруқ мева, новвот, оби нон тортгандан сўнг тухум қовуриб келди. Ундан кейин имлаб уйдаги совутгич-холодильник ёнига олиб келди, ичига қарасак муздаккина «оби замзам» бор экан.

Сўнг, полвон бола қўлини кўксига қўйиб, бизга мурожаат этди:

— Пирларим борлигида келинглар, айбга қўшмайдилар. Дор тагида ҳам кутамиз, боғда ишлаяпмиз, — деб хайрлашди. «Ўзи нима бўляпти, тавба, меҳмон қилиб, катталардек узр сўраб, биз билан хайрлашаётган ёш боланинг ақли, фаҳм-фаросати нимада экан? — деган хаёлга чўмиб қолдик.

Мана энди ўша 5 ёшли полвон — Акмал дорбоз Мўйдинов чақмоқдек йигит.

Ҳа, машҳур полвон ҳамда «Гулистон» дорбозлари» гуруҳи раҳбари асли теги андижонлик бўлса-да Анвар Мўйдиновнинг фарзанди Акмалжон бу йил 18 ёшга кирди. Акмални катта дор устидаги йўргалаб «хайя-хайя» дея арқон устида юриб, югуриб, сакраб, олди-орқага ўйин кўрсатганларидами ёки арқон устидан чиғириқга ташлаб, поғонада осилиб, сўнгра 3,2,1 поғонадан ерга қараб ташланганлигими, дор тагида масхарабозликларда қатнашганлигидами, қўшноғорада 41 «сувора»ни усталик билан сурнай ва дўл ноғора жўрлигида чалганидами томошабинлар ёқа ушлаб қолишди. Ҳаракати чаққон, овози жарангдор, жилмайиши ёқимли.

— Нима учун шундай? — деб савол берганингизда жавоб тайёр. Чунки Анвар полвон Мўйдинов Андижоннинг машҳур дор ва симдор устаси Кимсан ака Назаралиев шогирди. Ўз навбатида Кимсан ака атоқли устоз Усмон дорбоз Нишонбоевнинг ҳам укаси, ҳам шогирдидир. Унинг шогирдларини бугун дунё танийди. Масалан, бухоролик 80 ёшли Қосимжон Абдуллаев ўз мактабини яратган. Яна бир қатор издошлари Андижон, Наманган, Гулистон тарафларида маҳоратларини сайқаллаб, эл орасида ўз ному шонларига эга бўлганлар. Демак, асрлар бўйи дор санъатида сақланиб, авайлаб келаётган анъаналар Анваржон Мўйдинов жамоасида мавжуддир. Унинг шогирди ва куёвлари Абдуҳаким Солиев 25 йилдан бери дорда уста ноғорачи ва карнайчи. Қизи Зулхумор эса 15 йил дорда томоша кўрсатган. Ҳозир эса невaралари 7 яшарлик Сардор ва 4 яшарлик Ойбек ҳам катта дор, чиғириқда, ҳам масхарабозлик, йог ўйинларида муаллақчиликда, ҳам масхарабозлик ўйинлари ичак узди томошалар ижро этиб, эл олқишига сазовар бўлишмоқда. Ёнларида эса яхши сурнайчи ва дорбоз Баҳодир Маҳкамов тошкентлик Маҳкам дорбознинг невараси бошдан-оёқ томошаларда қатнашди. Ҳатто гуруҳда хизмат қилаётган Тоҳир Мусаев ҳам кўп йиллардан буён усталик билан томоша кўрсатди. Ўзи машҳур телпакчи, Янгийўлда Анваржонга қўшни. Аммо дор санъати, музикаю оҳанглар юрагига кириб қолган. «Жаҳли чиқса» тахта лочит устида автомашинани ҳам кўтаради.

Ўз ижодини «бешик дорда» бошлаган устазода Акмал Мўйдинов 18 ёшга тўлди. Унга офаринлар айтиб, бутун жамоасига сиҳат-саломатлик, ҳеч қачон халқ назаридан қолмаслигини тилаб, тўй-томошани, байрамларни яна кўп йиллар давомида қиздириб турсинлар деймиз.

Тўлқин ОБИДОВ,
санъатшунослик доктори.

СУРАТЛАРДА: 1. «Гулистон дорбозлари» гуруҳи аъзолари (ўртада Акмал Мўйдинов). 2. Анвар полвон Мўйдиновга 256 килограммли тош нима бўлибди, уни тишида ҳам кўтара олади.

В. МИХАЙЛОВ олган суратлар.

«Узпахтасаноатсотиш» уюшмаси жамоаси «Самарқандпахтасаноатсотиш» бирлашмаси раисининг ўринбосари Т.Ш.Диёровга онаси **Ҳурмат ая ДИЁРОВАнинг** вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Бош муҳаррир Неъмат ЁҚУБОВ.

Рўзнома таҳрир ҳайъати: Расулмат ҲУСАНОВ, Мирзажон ИСЛОМОВ, Маҳмуд МИРЗАЕВ, Эрқул ЗИКРИЁЕВ, Сиддиқжон МУҲАМЕДЖОНОВ, Мирғиёс ҚАЮМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Суннатилла САЙДАЛИЕВ, Обиджон ҒОФУРОВ (масъул котиб), Равшан БОБОМУҲАМЕДОВ.

МУАССИС: «ЎЗМЕВАСАБЗАВОТУЗУМСАНОАТ» УЮШМАСИ
ҲОМИЙ: «Ўзқишлоқхўжаликтаъминоттузатиш» давлат-ширкат қўмитаси

«Қишлоқ ҳаёти» — «Қишлоқ ҳақиқати» газетасининг вориси

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР, Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 33-16-27. Масъул котиб — 33-09-93. Деҳқончилик бўлими — 36-56-35, 36-54-51. Ижтимоий ҳаёт бўлими — 36-56-34. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими —36-56-36. Ахборот ва спорт бўлими — 36-54-54. Шикоят, хат ва маъмурий органлар бўлими — 36-54-52.

Рўйҳатдан ўтиш тартиб рақами 6. Буюртма Г—05, ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 17.30

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.

1 2 3 3 4 6.